

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O.P.S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BEZPEČNOSTNÍ SÍLY EVROPSKÉ UNIE

Autor práce: Jakub Glaser

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Ing. Jiří Dušek, Ing. Ladislav Skořepa, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Jiřímu Duškovi a Ing. Ladislavu Skořepovi, Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Úvod.....	5
1. Historický vývoj bezpečnostních sil Evropské unie	6
1.1 Začátky Bezpečnostních sil Evropské Unie.....	7
1.1.1 Evropská bezpečnostní identita.....	7
1.1.2 Znovuoživení myšlenky identity EU a NATO.....	8
1.1.3 Hlavním dokumentem EU.....	10
2. Vojenské operace a válečné konflikty v Evropě po druhé světové válce	12
2.1 Uspořádání Evropy po roce 1945.....	12
2.1.2 Poučení z konfliktu v bývalé Jugoslávii.....	13
2.1.2 Situace v bývalé Jugoslávii	15
3. Porovnání a spolupráce členských států v oblasti bezpečnosti s NATO a USA.....	18
3.1 Francouzsko-německé impulsy a limity spolupráce	18
3.1.1 Rozhodování v EBOP: rozpory a shody	20
3.1.2 Vztahy mezi Evropskou unií a NATO	21
3.1.3 Rozdíly mezi NATO a EU	22
3.1.4 Evropská bezpečnostní a obranná politika a NATO	24
4. Rozvoj Evropské bezpečnostní a obranné politiky	26
4.1.1 Budování společné obranné politiky.....	27
4.1.2 Washingtonský summit.....	30
4.1.3 Francie a bezpečnostní politika.....	31
4.2 Evropský zbrojní program.....	33
4.2.1 Výzbroj a síly rychlé reakce.....	35
4.2.2 Konkurence ozbrojených sil.....	36
4.3.2 Bojová uskupení EU	37
4.2.4 Vojenské mise EU.....	38
4.2.5 Operace Concordia.....	40
4.2.6 Operace Artemis.....	41
4.2.7 Operace Althea.....	44
4.2.8 Operace EUFOR DR Congo	46
4.3 Výdaje na zbrojení	48
Závěr	51
Použitá literatura	52
Seznam zkratk	54
Abstrakt.....	55
Abstract.....	56

Úvod

Pokud chce být Evropa při řešení vážných krizí dnešní doby jednotná, musí disponovat takovými kapacitami, které by jejímu hlasu daly váhu. Než začneme hodnotit, podívejme se na začátek devadesátých let, kdy se tandem Paříž - Bonn soustředil na budování stability v Evropě a rozšiřování Unie. Mnohé krize, které přišly po skončení studené války (nejvíc se projeví v bývalé Jugoslávii), obnažily nedostatky evropské politiky na poli obrany. Neschopnost Evropy zajistit politickou a bezpečnostní stabilitu vlastních periferních oblastí se ukázala jako hlavní problém společné zahraniční politiky. V tomto přelomovém období proto bylo třeba znovu definovat její role a povinnosti. Široká veřejnost zná pouze několik vojenských velmocí a institucí ve které věří. Právě ta jedna vybraná a podle nich ta nejsilnější je dokáže ochránit před případným nebezpečím. Můžeme se pouze domnívat, která z námi vybraných vojenských složek je ta pravá a nepostradatelná, ale fakta mluví za vše. USA je tou největší, ke které všichni vzhlížejí a snaží se jí vyrovnat. Na evropském kontinentu nalezneme dvě vojenské instituce NATO a Bezpečnostní síly Evropské unie. Tyto složky by nám měly zajistit potřebnou ochranu jak v době vojenských konfliktů, tak i při případných živelných pohromách. Je nutné podotknout, že tyto organizace jsou složeny ze širokého okruhu demokratických států Evropy. Historie nám ukázala, mnoho nesmyslných vojenských konfliktů po celém světě. Proto se snažíme celkový obraný systém Evropy a celého světa neustále zdokonalovat a vždy být o krok napřed. Zajištění vojenské stability. Závisí na spolupráci jednotlivých vojenských organizací a států. Pokud se bude evropské společenství i nadále ubírat tím to směrem, lze předpokládat vzestup světové, ale i evropské bezpečnosti.

Cílem bakalářské práce je zachycení vzniku bezpečnostních sil Evropské unie, která se tak zařadí mezi stávající vojenské organizace jako je např. NATO, jež jsou schopny zasáhnout po celém světě v co nekratším časovém úseku. Smyslem je zasáhnout co nejefektivněji, nejrychleji a bez ztrát na životech. K tomuto cíli dopomáhá spolupráce se světovými organizacemi a nejmodernější vybavení vojenských složek EU.

1. Historický vývoj bezpečnostních sil Evropské unie

Severoatlantická aliance NATO zajišťuje bezpečnost svých členů od svého vzniku v roce 1949. Jejím základním cílem bylo zapojení Spojených států do obrany západní Evropy před Sovětským svazem. Ve stejné době ale zakládají evropské státy další organizace, které mají zvýšit bezpečnost na kontinentu. V roce 1948 vzniká Organizace Bruselské smlouvy přejmenovaná v roce 1955 na Západoevropskou unii ZEU, v níž se členské státy zavazují k obdobné vzájemné obraně jako v případě NATO. A v roce 1950 je potom na návrh Roberta Schumana založeno Evropské společenství uhlí a oceli ESUO, z něhož se v průběhu druhé poloviny 20. století vyvine Evropská unie EU.

Historicky prvním pokusem o integraci v této oblasti byl ambiciózní projekt Evropského obranného společenství, který však na poslední chvíli ztroskotal. V roce 1970 byl zahájen proces zvaný Evropská politická spolupráce, v jehož rámci se členské státy EU snažily koordinovat své postoje k aktuálním zahraničněpolitickým otázkám. V rámci tohoto procesu vydávaly členské státy EU společná prohlášení, ve kterých odsuzovaly akty agrese ve světě nebo vyjadřovaly podporu OSN či dalším mírovým iniciativám. Avšak u zvláště citlivých otázek nebo v případě, kdy byly dotčeny zvláštní zájmy jednotlivých členských států EU, nebylo možné nalézt jednotný hlas, neboť rozhodnutí musela být přijímána jednomyslně.

V posledních 15 letech se Unie snaží, aby její politická a bezpečnostní úloha odpovídala více její obchodní a hospodářské síle. S ohledem na regionální konflikty, které vypukly po pádu berlínské zdi v roce 1989, a nověji na nutnost boje s terorismem dospěli představitelé členských států EU k přesvědčení, že je třeba vytvořit formální diplomatické nástroje i zásahové síly.

1.1 Začátky Bezpečnostních sil Evropské Unie

Problematickou se ukázala otázka, které pravomoci by měly být v otázkách zahraniční a bezpečnostní politiky svěřeny EU a jejím orgánům a které by si naopak měly členské státy ponechat. Nakonec si rozhodující pravomoci ponechaly členské státy, ačkoli Evropská komise a v menší míře Evropský parlament jsou do rozhodovacího procesu zapojeny. U zvláště důležitých otázek však nadále platí, že o nich musí být rozhodnuto jednomyslně, což je v EU s 27 členy obtížné. V neuspořádané poválečné Evropě byla v roce 1947 prvním krokem k zajištění její bezpečnosti Dunkirkská smlouva mezi Francií a Velkou Británií. Hned v následujícím roce byla uzavřena smlouva o hospodářské, sociální a kulturní spolupráci (tzv. bruselská smlouva), jíž byla založena Západní unie. Její součástí byla i obranná spolupráce, a to zvláště proti potenciálnímu obnovení agresivity Německa. Vrchním velitelem vytvářejících se ozbrojených sil Evropské unie byl jmenován hrdina druhé světové války britský polní maršál Bernard Law Montgomery. Po založení Severoatlantické aliance 4. 4. 1949 přešly ozbrojené složky při zachování Západní unie pod velení NATO.¹

1.1.1 Evropská bezpečnostní identita

Znovu oživení myšlenky Nato, nastalo na počátku evropské obranné 80. let z potřeby zvýšit postavení západní Evropy mezi tehdejšími supervelmocemi - Spojenými státy a Sovětským svazem. V pozadí byla nedůvěra k americké administrativě i k velení, a to zvláště pokud jde o vyhrocení postojů USA vůči SSSR, které se často dělo bez konzultací se západoevropskými státy. Cílem ZEU bylo posílit evropský pilíř NATO. USA jím rozuměly stejně jako nyní větší finanční podíl Evropy na obraně, Evropa větší vliv při rozhodování. To byl ovšem problém celé poválečné západní obranné spolupráce.

Evropská bezpečnostní identita byla po rozpadu bipolarity posuzována zejména v prosinci 1991 řešena kompromisně podpisem maastrichtské smlouvy. Atlantisté prosazovali myšlenku, že evropské zájmy budou efektivněji obhajovány, za předpokladu, zůstanou-li EU, NATO a ZEU oddělené, protože tak budou lépe využívat své zkušenosti a předpoklady. Např. Nizozemí však zastávalo výrazně atlantické

---

¹ PLECHANOVÁ, B. *Evropská unie na počátku 21. století : reformní procesy a institucionální změna*: Praha 2006. ISBN 80-246-1154-6

postoje, ale zároveň bylo stoupencem integrace. Hlavní střet se odehrál mezi Francií a Velkou Británií. Velká Británie byla ve srovnání s Francií proti rychlému sjednocení Německa, usilovala od udržení vojenské moci USA v Evropě jako síly vyvažující vzrůstající německou moc. Britové se obávali, že posilování evropské identity bez náležité kontroly čerpání zdrojů oslabí Alianci. Spolková republika Německo se jednostranně nepřipojila ani k jedné z koncepcí, spolu s Francií podporovala podřízení ZEU Evropskému společenství a byly zároveň proti vytváření paralelních struktur jako má NATO. Německo mělo problémy přesvědčit veřejnost o potřebě členství v NATO ve změněném bezpečnostním prostředí, kdy na jedné straně z východní Evropy odešla sovětská vojska, kdežto američtí vojáci v západní Evropě zůstali.²

Vliv na změnu situace měl především snížený důraz na jaderné zbraně ve strategii Aliance a stažení amerických jaderných zbraní z Německa a v podstatě z celé Evropy. V Německu také na začátku 90. let bylo možno zaznamenat silnou podporu KBSE a zůstalo tu nejsilnější antimilitaristické hnutí.³

1.1.2 Znovuoživení myšlenky identity EU a NATO

Severoatlantickou aliancí. Byla uzavřena v kontextu Maastrichtské deklarace ZEU. Dalším důležitým dokumentem je Petersberská deklarace z roku 1992, na níž se usnesli ministři zahraničních věcí a obrany ZEU. Jako reakci na nové bezpečnostní strategické prostředí humanitární a záchranné úkoly stanovila: Udržování míru a úkoly bojových sil při řešení krizových situací včetně vynucování míru. Tyto mise mohly být realizovány na základě samostatného rozhodování ZEU a nyní EU. Dalším úkolem je spolupráce ve zbrojním průmyslu a nákupu zbraňových systémů při zachování autonomie evropské bezpečnosti a obranné identity.

Od začátku 90. let se ZEU pokoušela navázat kontakty s východoevropskými zeměmi. Bylo uspořádáno Konzultační fórum ZEU, kterého se v roce 1992 zúčastnilo Bulharsko, ČSFR, Estonsko, Maďarsko, Litva, Polsko a jiné.

Pokud jde o vojenské síly, ZEU disponovalo národními silami převážně zároveň podřízenými NATO. V roce 1997 registrovalo cca 2000 jednotek ze 24 států. Dále mělo ZEU k dispozici mnohonárodní Evropský sbor o síle cca 50 tisíc vojáků, mnohonárodnostní divizi, britsko-nizozemskou obojživelnou jednotku o síle 5200

---

² PIKNA, B. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie*: Praha Linde 2006, ISBN 80-7201-615-6

³ PIKNA, B. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie*: Praha Linde 2006, ISBN 80-7201-615-6

vojáků, evropskou námořní jednotku a evropskou jednotku, v níž je zatím bojeschopná jen část sil rychlé reakce. Evropský sbor a další jednotky jsou vytvořeny mimo struktury Aliance.⁴

Je zajímavé, že ještě před více než dvěma lety se rychlá integrace ZEU do EU umožňující přímé vazby EU - NATO zdála jen teoretickou možností. Kosovo ji však změnilo v realitu. Základním problémem zůstalo, že západní evropské státy se soustředily na teritoriální a předsunutou obranu. S výjimkou Francie, která se orientovala na jaderné zbraně, ale zanedbala rozvoj konvenčních sil. To bylo hlavní příčinou, proč zaostávaly za Spojenými státy a nebyly schopny bez jejich pomoci vážněji zasáhnout. Bez nadnárodní evropské spolupráce je to však neřešitelné. Intervenčně jsou schopny zasáhnout, a to jen v omezené míře, jen Velká Británie a Francie. Už v roce 1995 Rada ZEU konstatovala nedostatky v mechanismech zvládnání krizových situací, v možnostech průzkumu a zpravodajství v reálném čase, ve strategické letecké a námořní dopravě na místa operace, ve standardizaci a interoperabilitě a ve spolupráci evropského vojenského průmyslu.

Spojené státy se obávají, že budou-li Evropané zasahovat samostatně i ve větších bezpečnostních akcích a pro NATO zůstanou jen obranné úkoly, ztratí tím Aliance smysl, protože vlastně zatím nemá konkrétního nepřítele. Tím by se zvýšila objektivní nutnost, aby USA opustily Evropu. Přitom nelze zapomenout, že tu USA mají mezinárodněpolitické, ale i vojenské zájmy (snadnější možnost rozmístění vojenských sil na Středním východě a severní Africe, monitorování prostoru SNS a na Středním východě, Radary atd.).⁵

---

⁴ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie, I. vyd.*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, 743, s. ISBN 80-7325-015-2

⁵ FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie, I. vyd.*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, 743, s. ISBN 80-7325-015-2

1.1.3 Hlavním dokumentem EU

Deklarace prosazuje společnou evropskou obrannou politiku, která však musí být v souladu se společnou obrannou politikou Aliance. Vývoj evropské identity musí mít evoluční gradualistický charakter. NATO je základem evropské obrany a součástí celosvětového bezpečnostního systému, a proto evropská identita musí prostřednictvím Západoevropské unie posilovat Severoatlantickou alianci. Evropskou obrannou identitu bude rozvíjet ZEU jako obrannou součást EU a jako prostředek k posílení evropského pilíře Aliance. ZEU zůstane vlastní autonomie a stane se tak jakýmsi mostem mezi EU a NATO. Bude podporována postupná integrace ZEU do EU.

Z maastrichtské smlouvy jsou nejdůležitější tři body: Společná zahraniční a bezpečnostní politika bude zahrnovat všechny otázky, které mají vztah k bezpečnosti EU včetně případného koncipování společné obranné politiky, což by za určitou dobu mohlo vést ke společné obraně.

EU požádá ZEU, která je součástí integrálního vývoje EU, aby vypracovávala a prováděla rozhodnutí a akce EU související s obranou. Rada po dohodě s institucemi ZEU bude přijímat nezbytná praktická opatření.

Politika EU nebude na újmu zvláštnímu charakteru bezpečnostní a obranné politiky jmenovitých členských států, bude respektovat jejich závazky podle Severoatlantické smlouvy a bude slučitelná se společnou bezpečnostní a obrannou politikou vytyčenou v tomto rámci.⁶

Pokud jde o přístup jednotlivých zemí k problematice evropské obrany, Velkou Británii v úsilí uchovat ZEU jako nezávislou organizaci podpořilo Nizozemí, Portugalsko a Dánsko. Francii usilující učinit ZEU nástrojem obranné politiky s výhledem integrace do EU podpořilo Německo, Itálie, Španělsko, Belgie, Řecko a Lucembursko. Proto Francie ztratila načas o ZEU zájem a evropskou identitu se snažila vytvořit kolem navrženého tzv. evropského sboru na základě existující francouzsko-německé brigády, která se v roce Maastrichtu stala po čtyřletém budování, funkční v letech 1993-1996 se evropský sbor spojil s NATO a došlo k neutralizaci ZEU.

Vojenské síly začaly mít dvojí příslušnost. Jedním z důvodů, proč ještě evropské státy nedokázaly vybudovat armády, které by byly podobně akceschopné po celém světě, jako je americká vojenská síla, jsou významně nižší výdaje na obranu. Spojené

---

⁶ SCHMITT, B. *Defence Expenditure*: : [online]. 2007 [cit.16. listopadu 2008]. Dostupný z WWW: <http://www.epicos.com/WARoot/News/Defence_expenditure.pdf>

státy vydávají na obranu v absolutních číslech téměř 2,5 krát více než EU-25, což v podílu HDP představuje 3,4% v USA proti 1,9% v EU.

Z toho vyplývá i zaostávání evropských států v moderních technologiích a výzbroji, které způsobuje neschopnost Evropanů zapojit se účinně do spojeneckých vojenských operací. Při akci v Kosovu bylo například více než 90% průzkumu prováděno americkou armádou. V současné situaci, kdy má řada evropských států problémy s domácí ekonomikou a musí provést reformu penzí, je ale představa radikálního zvýšení výdajů na obranu dosti nerealistická a politicky těžko průchodná.

Současně jednájí evropské státy za intenzivního tlaku Komise o vytvoření jednotného trhu s obranným materiálem a o účinnější spolupráci v oblasti vojenského výzkumu. Americké investice jsou kromě převahy v absolutních číslech navíc ještě podstatně efektivnější, protože se uskutečňují v rámci jednotného trhu, který se unie teprve pokouší vytvořit. V EU dnes existuje 27 oddělených trhů s obranným materiálem a stejný počet programů výzkumu a vývoje. Uvolnění soutěže v rámci EU by mělo pomoci zvýšit konkurenceschopnost evropských zbrojních firem a harmonizace poptávky ze strany členských států by měla umožnit efektivnější investice do výzbroje a vybavení. Záležet ovšem bude na ochotě národních vlád upustit od národních preferencí.

2. Vojenské operace a válečné konflikty v Evropě po druhé světové válce

2.1 Uspořádání Evropy po roce 1945

Konference představitelů tří spojeneckých mocností protihitlerovské koalice Franklina Delano Roosevelta, Winstona Churchilla a Josefa V. Stalina – byla zahájena v lázeňském letovisku Jalta na Krymu dne 4. února 1945 a trvala celý týden. Nebyla první ani poslední svého druhu, nicméně její závěry měly dalekosáhlou - a jak se mělo vzápětí ukázat - i v mnoha směrech nedobrou platnost.

Jalta se stala v dalším dlouhém období předmětem sporů a kritických výhrad, protože byla velice často spojována s poválečným rozdělením Evropy na dvě rozdílná politická, ideologická, hospodářská a také vojenská pásma. Byla a je jí zpětně přisuzována role při spuštění "železné opony" mezi Východem a Západem a nepřímo i při následném vyvolávání atmosféry konfrontace mezi oběma protichůdnými soustavami kapitalismu a někdejšího socialismu. Jalta byla a je jak předmětem realistických a často nelichotivých analýz a zároveň je opřádána v řadě případů i řadou mýtů a politických hypotéz, které v rámci rozpolcené Evropy získávaly v minulosti na věrohodnosti a přispívaly k přesvědčení, že poválečný stav Evropy odpovídá platným velmocenským úmluvám a je tudíž po právu neměnným. Měly přispět k završení totální porážky nacistického Německa a Japonska i k dohodě o mírové podobě poválečného světa. Hovořilo se o tom, kdo co komu na Jaltě odstoupil, daroval či potvrdil a tzv. zaručené zprávy vnášely do mezinárodních vztahů velice často pocit svrchovanosti jedněch a beznaděje druhých. Stalin a jeho následovníci v Kremlu zcela bezostyšně tvrdili, že Jalta uzákonila rozdělení světa na sféry vlivu včetně sovětské nadvlády nad východní Evropou.

Ponechme přitom poněkud stranou otázky vojenské spolupráce spojeneckých mocností, které měly v jednání na Krymu samozřejmě své důležité místo a soustředme se na připomínané skryté poslání a dědictví Jalty.⁷ Na začátku roku 1945 sledovali spojenečtí představitelé rozdílné priority: prezident Roosevelt se velice snažil vyhnout do určité míry naivnímu idealismu Woodrowa Wilsona z období po první světové válce a kladl důraz na ustanovení účinné Organizace Spojených národů, jíž by dominovaly velmoci. A velmi mu záleželo na tom, aby se sovětské jednotky zapojily do závěrečné

---

⁷ CHARLES, T. *Historie moderní války*, Mladá Fronta, ISBN 978-80-204-1540-0 EAN 9788020415400

fáze války s Japonskem. Britský premiér Churchill doufal, že se mu v zájmu Anglie podaří uchovat v Evropě rovnováhu sil. Byl odhodlán zabránit Rooseveltovi, aby Stalinovi neučinil příliš mnoho ústupků. Sovětský vůdce Stalin byl rozhodnut upevnit a učinit trvalými územní a politické výhody, které Rudá armáda ve východní Evropě získala a ve jménu Sovětského svazu je dále prohlubovat a rozšiřovat. Tomu všemu měla z hlediska jednotlivých zúčastněných státníků tak či onak napomoci právě jaltská schůzka.

Místo setkání vybral a dalo by se říci, že neústupně prosadil Stalin. Roosevelt a Churchill se původně snažili přimět Stalina, aby se s nimi sešel na západní půdě, ale marně. Navzdory stáří F. D. Roosevelta a jeho těžké nemoci trval Stalin na setkání v Jaltě. Winston Churchill sám soudil, že je to pravděpodobně to nejméně vhodné místo, které mohlo být nalezeno, nakonec se však on i Roosevelt sovětskému naléhání podvolili.⁸

2.1.2 Poučení z konfliktu v bývalé Jugoslávii

Princip společné zahraniční a bezpečnostní politiky SZBP byl zakotven v Maastrichtské smlouvě z roku 1992. Krátce předtím vypukla válka v Jugoslávii. Unie se neúspěšně pokoušela o diplomatické urovnání konfliktu. Bez evropských intervenčních kapacit mohly členské státy EU zasáhnout pouze jako součást mírových sil OSN a následně pod vedením USA jako součást sil NATO, jako tomu bylo v Bosně a Hercegovině, v Kosovu a v Bývalé jugoslávské republice Makedonii.

EUFOR bude nuceno vzít tento a další možné faktory nestability v úvahu, aby zabránil přelití nepokojů do Bosny a Hercegoviny. Jak již naznačili někteří představitelé EU, bylo by žádoucí, aby se poučil z operace SFOR a zaujal hned od prvního dne poměrně razantní postoj. O záměrech nové mise napovídá mnohé již to, že EUFOR bude mít stejný počet vojáků jako SFOR, bude stejně rozdělen do tří geografických sektorů a bude tedy mít téměř identickou strukturu. Zatímco hlavním úkolem SFOR bylo plnění vojenských aspektů Daytonské mírové dohody, která přispěla k ukončení bosenské války, a snaha přispět k vytvoření bezpečného a stabilního prostředí, nezbytného pro upevnění míru, EUFOR bude mnohem ambicióznější. Kromě zajišťování bezpečného prostředí hodlá EUFOR podle vlastních prohlášení uplatňovat mnohovrstevný přístup k bezpečnosti, zejména podporovat i civilní aspekty Daytonu.⁹

---

⁸ CHARLES, T. *Historie moderní války*, Mladá Fronta, ISBN 978-80-204-1540-0 EAN 9788020415400

⁹ PIKNA, B. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie*: Praha Linde 2006, ISBN: 80-7201-615-6

Přetrvávající bezpečnostní hrozby v Bosně a Hercegovině zahrnují pašování zbraní a drog, obchod s lidmi, bezpečnost státních hranic, a organizovaný zločin. To jsou oblasti, ve kterých je Evropská unie povoláním subjektem, neboť disponuje celou řadou prostředků, včetně poskytování cílené ekonomické pomoci, odborných zkušeností na úseku soudní, policejní a celní praxe a zajišťování rekonstrukčních programů. Kromě toho má Evropská unie v Bosně a Hercegovině již dvě mise, které mají monitorovací funkci zaměřenou na bezpečnost a prosazování právních norem. Jsou to Monitorovací mise EU a Policejní mise EU.

Vzhledem k úspěchu, kterého Aliance v uplynulých devíti letech v Bosně a Hercegovině dosáhla ukončením války a vybudováním stabilního prostředí, nebude pro Evropskou unii snadné se NATO vyrovnat. Hodnocení předchozí operace Concordia v Bývalé jugoslávské republice Makedonie je povzbudivé. Ale závažnost této mise a riziko pro všechny zúčastněné strany jsou tentokrát mnohem větší. Poslání Evropské unie v Bosně a Hercegovině bude nakonec hodnoceno podle její způsobilosti přispět k budování stabilního státu, schopného řízení vlastních struktur bez vnější pomoci. Pokud Evropská unie splní tento úkol a podaří se jí prokázat, že kromě tradiční strategie „měkké“ síly v zahraniční politice je schopna též účinného použití tvrdých prostředků, může být Operace Althea označena jako bod zvratu a úsvit nové bezpečnostní éry v Evropě.¹⁰

---

¹⁰ RYCHLÍK, J., PERENČEVIČ, K. *Dějiny Chorvatska*, ISBN 9789-80-7106-885

2.1.2 Situace v bývalé Jugoslávii

Modelem spolupráce EU a NATO se stal vztah v bývalé jugoslávské republice, kde Evropská unie převzala v dubnu 2003 velení mise řízené NATO. Předání velení následovalo po dohodě o balíčku opatření nazvaném "Berlín-Plus" vytyčující podmínky, za kterých si Evropská unie může půjčovat zařízení z arzenálu NATO. Nejvyšším velitelem budoucí bosenské operace vedené EU bude nejvyšším představitelem EU v Hlavním velitelství spojeneckých sil SHAPE a zároveň zástupcem vrchního velitele spojeneckých sil v Evropě SACEUR.

Efektivní partnerství mezi Evropskou unií, NATO, Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě a Spojenými státy americkými v řízení krizové situace v bývalé jugoslávské republice Makedonii se postaralo o jeden z nejvýznamnějších příkladů úspěchu mezinárodního bloku na Balkáně. NATO sehrálo klíčovou roli při sjednávání příměří a při zajišťování amnestie v roce 2001, operací Hlavní sklizeň (Essential Harvest) pomohlo odzbrojit Národní osvobozenickou armádu (National Liberation Army – NLA) a nasazením Zvláštní operační skupiny Jantarová liška (Task Force Amber Fox) přispěla k návratu bezpečnosti do bývalých krizových oblastí.

Intenzivní politický dialog NATO s vedením bývalé NLA přispěl k rychlému přetvoření tohoto bývalého guerillového hnutí v politickou stranu.¹¹

Po pamětihodných volbách v září 2002 byla vytvořena nová umírněná vláda vedená premiérem Brankem Crvenkovskim a bývalým vůdcem rebelů Ali Ahmetim.

K tomu všemu došlo během jednoho roku od ukončení válečných rozbíjů. Ani zde ovšem není na místě přehnaná spokojenost. Nová vláda již zažila obtíže při prosazování dohody z Ohridu, což je rámcová dohoda o zahájení stabilizačního procesu. Národní hospodářství nadále stagnuje. I když vláda učinila významné kroky k vypořádání se s bezpečnostními potížemi, které vznikly následkem konfliktu v roce 2001 – konkrétně zvýšením počtu etnických Albánců v řadách policie – nadále dochází k menším incidentům, zvláště v oblastech sousedících s Kosovem.

Z tohoto důvodu se mezinárodní společenství bude v bývalé jugoslávské republice Makedonii muset nadále angažovat. Za tím účelem NATO ve Skopji udržuje vojenské velitelství, které má za úkol pomáhat při procesu prosazování reformy bezpečnostního sektoru a je styčným bodem pro KFOR v otázkách pohraniční bezpečnosti. Mezitím, v prosinci, skončila operace Concordia, vojenská mise Evropské

---

¹¹ PIKNA, B. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie*: Praha Linde 2006, ISBN 80-7201-615-6

unie v bývalé jugoslávské republice Makedonii, a byla nahrazena misí týkající se monitorování a odborné přípravy policejního sboru.

Situace v Kosovu

Bezpečnostní situace v Kosovu je sice stabilní, ale nespolehlivá. Politická situace navíc zůstává napjatá a po rozhodnutí Kontaktní skupiny z října 2003 je pravděpodobné, že diskuse o definitivním statutu provincie začala nejdříve v polovině roku 2005. Nebude proto možné snížit stavy ozbrojených sil v Kosovu KFOR stejným způsobem jako SFOR v Bosně a Hercegovině. I tak se má počet vojsk do konce roku 2003 snížit ze současného stavu 19 500 na přibližně 17 500 mužů, přičemž původní stav v červnu 1999 činil 50 000 mužů.

Přestože status Kosova zůstává nevyřešen, je mandát NATO v této provincii mnohem rozsáhlejší než v jakékoliv jiné operaci. Proto na sebe Aliance například vzala odpovědnost za podporování snah o zajištění bezpečnosti hranic a získala odborné zkušenosti v řízení post konfliktních situací. NATO spolu s Evropskou unií, OSCE a Paktem stability pomohlo v květnu loňského roku v Ohridu, v bývalé jugoslávské republice Makedonii, organizovat konferenci o pohraniční bezpečnosti, které se zúčastnily všechny státy regionu. Tímto způsobem Aliance pomáhá zavést do praxe regionální rámec mezi hraniční bezpečnostní spolupráce.

Během uplynulých dvou let, kdy NATO snižovalo počet vojáků nasazených v různých operacích na Balkáně, pohlížela Aliance ve skutečnosti na celý tento region jako na jedinou společnou operační oblast. Proto všechny operace na Balkáně řídilo Hlavní velitelství spojeneckých sil v jižní Evropě v Neapoli, které připravilo jednu rezervní jednotku, jež by mohla být v případě nepokojů nasazena na jakoukoli frontu. Tato jednotka, která pravidelně operuje v Bosně a Hercegovině a v Kosovu, by byla v případě potřeby schopna asistovat jak silám vedeným EU, tak silám vedeným NATO. Tyto dvě mise, které byly na základě dohody uzavřené v Bělehradě v prosinci 2002 logisticky propojeny vzdušným koridorem, sdílejí také další klíčové vybavení jako satelitní a zpravodajské zázemí a vzdušný most. NATO také s Bělehradem diskutuje o možnosti využití pozemních komunikací přes jeho území.¹²

Rozhodnutí Aliance intervenovat v Kosovu a použít sílu k zastavení etnických čistek vyvolalo ve své době kontroverzní reakce. Ale po necelých pěti letech a přes stávající potíže je jasné, že to bylo odvážné, morální a prozíravé rozhodnutí. Vyhledky

---

¹² PIKNA, B. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie*: Praha Linde 2006, ISBN 80-7201-615-6

celého regionu nebyly pravděpodobně od vypuknutí bojů v bývalé Jugoslávii v červnu 1991 lepší. Řadoví občané všech etnických skupin mohou vzhlížet k lepší budoucnosti. Možnost dalšího rozsáhlého válečného konfliktu je nepravděpodobná. NATO se tedy může zaměřit na reformu bezpečnostního sektoru a nadále snižovat svoji přítomnost, což je nejjasnějším signálem docíleného pokroku.¹³

Práce však ještě neskončila a zkušenost ukazuje, že řízení post konfliktní situace může být dlouhý a svízelný proces. I když konkrétní role a odpovědnosti se mohou měnit, Evropská unie, NATO a jiní mezinárodní aktéři musí pokračovat v tomto účinném partnerství do té doby, než se rekonstrukce a stabilita v regionu stane soběstačnou a nezvratnou. Zkušenosti získané na Balkáně jsou také nesmírně důležité zvláště nyní, kdy NATO vykročilo za hranice euroatlantické oblasti. Aliance, která se pouští do překonávání nových překážek v Afghánistánu, patrně i v Iráku.

---

¹³ PIKNA, B. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie*: Praha Linde 2006, ISBN: 80-7201-615-6

3. Porovnání a spolupráce členských států v oblasti bezpečnosti s NATO a USA

3.1 Francouzsko-německé impulsy a limity spolupráce

Ke konci roku 1998 sice spolupráce Německa s Francií nabrala nových sil, ale k stavení skutečných institucí EBOP nedošlo. Francie úspěšně lavírovala mezi Velkou Británií jako strategickým partnerem a Německo coby spolu tahounem evropské integrace. Tento stav vyvolával mezi Německem a Velkou Británií pocity rivality. Německo neustále zdůrazňovalo, že je třeba SZBP posílit a hledalo pozice, které by byly pro Velkou Británii nepřipustné (setkání Schrödra a Chiraka v Toulouse na konci roku 1998 rozhodlo o francouzské a německé podpoře pro vytvoření institucí EBOP). Pouze během krize v Kosovu podpořil Berlín proamerický postoj Londýna. Tento konflikt znovu posílil volání po akceschopné Evropě, kterou by nemuseli "zachraňovat" Američané. V prvním pololetí roku 1999 Německo předsedalo Evropské unii a po celý rok 1999 Západoevropské unii. Nabízela se mu tak neopakovatelná šance prosadit na poli evropské obrany své zájmy.

Německo nejdřív navrhlo mírovou alternativu pro řešení kosovské krize (Fischerův plán). Z pozice předsedající země se snažilo vytěžit co největší podporu vlastnímu pojetí evropské bezpečnosti, které vychází z definice SZBP a charakterizuje celkovou emancipaci německé zahraniční a bezpečnostní politiky. Na summitu v Kolíně Německo například iniciovalo tzv. Pakt stability pro jihovýchodní Evropu (míněno hlavně pro západní Balkán), kterou EU začala považovat za výhradní oblast zájmu své vznikající společné zahraniční politiky.¹⁴

Německé předsednictví dalo navíc novou kvalitu evropským vztahům s Ruskem (Evropské rady Vídeň - prosinec 1998, Kolín - červen 1999). V této otázce se Německo plně shodovalo s postoji Francie. Rusko, Ukrajina, Balkán a Středomoří byly označeny za "regiony velmi blízké EU" - a podle toho se k nim mělo přistupovat. Na summitu v Helsinkách (prosinec 1999) Evropská unie přijala společnou strategii vůči Rusku a Ukrajině (iniciativa vzešla opět z francouzsko-německé schůzky v Toulouse, květen 1999) a rozhodla se posílit tzv. Barcelonský proces spolupráce se středomořskými státy Asie a Afriky.

---

¹⁴ HLA VATÝ, M. *Evropská unie: Rozšiřování pokračuje* Praha: Delegace Evropské komise v České republice, 2002. ISBN 80-238-8524-3

Krise v Kosovu se stala katalyzátorem vývoje EBOP - jak po stránce politické, tak vojenské. Jasně se ukázala silová a vojenská zaostalost Evropanů oproti USA. Pocit hořkosti spojený s operací spojených sil NATO v Kosovu přiměl Unii ke konečnému dotažení EBOP. Právě na summitu v Kolíně (ke konci kosovské kampaně) byl přijat koncept, který opět vycházel ze závěrů setkání v Toulouse.

Zkušenosti z prvního pololetí 1999 Francii a Německu dodaly elán k plánování institucí EBOP. Vojenský štáb EUROCORPS tak měl být přeměněn ve Vojenský štáb EU (a jejích Sil rychlé reakce). Francouzsko-německá bezpečnostní a obranná rada se připojila: budování evropské obranné identity musí jít ruku v ruce s technologickým a průmyslovým rozvojem

Na pařížském summitu v roce 1999 byl zahájen projekt na propojení telekomunikačních a satelitních systémů ve vesmíru (společný satelit SYRACUS 3), který se měl stát základem pro společnou evropskou observatoř. Vrcholem této spolupráce bylo vytvoření evropské organizace na regulaci zbrojení (OCCAR, Společná organizace pro spolupráci v oblasti zbrojení) v lednu 2002. Kromě Francie a SRN se do ní zapojily také Itálie a Velká Británie. Nicméně většina zbrojních systémů v rámci OCCARu jsou francouzského či německého původu převážně protitankové a protiletadlové střely a bojové vrtulníky typu TIGRE.

Evropská rada v Kolíně nad Rýnem deklarovala politickou vůli budovat EBOP. Její uspořádání a instituce ustavilo až finské předsednictví v druhé polovině roku 1999. Na summitu v Helsinkách Patnáctka přijala tzv. Evropský základní cíl EHG, v kterém se zavázala do roku 2003 vytvořit kapacity pro nasazení až 60.000 vojáků do 60 dnů. Přestože vytvoření těchto Sil rychlé reakce RRF odpovídá plánům spolupráce mezi Německem a Francií.

Zatímco Berlín je v oblasti technologické a průmyslové spolupráce privilegovaným partnerem Francie, Londýn zůstává jejím hlavním vojenským partnerem. V tomto ohledu jsou oba partneři komplementární. Tak chápeme projev prezidenta Chiraka v Bundestagu, kde volal po vytvoření "pionýrské skupiny států". Německá politická reprezentace, vojenské kruhy i veřejnost se k tomuto návrhu postavily rezervovaně - ze známých historických důvodů.¹⁵

---

¹⁵ HLA VATÝ, M. *Evropská unie: Rozšiřování pokračuje* Praha: Delegace Evropské komise v České republice, 2002. ISBN 80-238-8524-3

3.1.1 Rozhodování v EBOP: rozpory a shody

Hlavním cílem EBOP je dát Unii vojenské prostředky k tomu, aby se mohla angažovat tam, kde NATO z rozličných důvodů nezasáhne. Francie v tom zároveň vidí příležitost, jak dosáhnout evropské bezpečnosti a obranné nezávislosti na USA. Pro RRF je Paříž ochotna vyčlenit 30.000 svých vojáků, tedy přesně polovinu. Musí však respektovat výchozí předpoklady Velké Británie a Německa pro účast v EBOP: nedublovat kapacity NATO, která i nadále zůstává základem evropské bezpečnosti, zatímco EBOP se má soustředit na převážně humanitární cíle (Petersberské mise).

Tento aspekt nabývá na důležitosti, pokud zohledníme chystané rozšíření EU a NATO o státy střední a východní Evropy. I zde vycházejí najevo třecí plochy mezi partery na obou březích Rýna. Zatímco Francie preferuje alternativu vývoje EBOP směrem k evropské obranné alianci, která by se "vyvázala z americké hegemonie", Německo nadále, již od dob Adenauera, spoléhá na NATO. Francie v žádném případě neusiluje o komunitarizaci obrany (to by bylo v rozporu s de Gaullovým politickým dědictvím), naopak zastává přísný mezivládní přístup. Paříž sice usiluje o propojení obranných prostředků, chce ale zachovat státní suverenitu při přijímání rozhodnutí podle Amsterodamské smlouvy, která dává možnost uchýlit se k hlasování kvalifikovanou většinou (v případě technických aspektů) a konstruktivní absenci. Tato rozhodovací procedura státy opravňuje neúčastnit se společné akce, aniž by její uskutečnění ohrozily. Naopak SRN preferuje jasnou komunitarizaci EBOP, v rámci které by se pak mohla lépe uplatnit.¹⁶

Francie svou vysokou angažovaností sleduje dlouholetý cíl: stát se rozhodující vojenskou silou v Evropě, jejíž obranu by měla pod patronací. Argumentuje tím, že je jedinou zemí na kontinentu, která disponuje dostatečnými prostředky pro vojenské akce "vyššího kalibru" (Francie hned po USA nejvíce vojensky přispěla k řešení kosovské). Francouzské kapacity se navíc netýkají jen zbraní. Může nabídnout i nástroje ke sběru informací a dat - strategické studie, satelity, odposlouchávací zařízení. EBOP se podle francouzské vize má stát evropskou obrannou aliancí, kde by hrála stejnou úlohu, jakou USA zastává v NATO.

Němci cítí, že projekt typu EBOP jim může v Evropě přinést více vlivu. Na jedné straně poučení Kosovskou operací, na druhé straně vědomí si toho, že vojensky

---

¹⁶ MAREŠ, M. *Zbrojní politika Evropské unie*: Brno 2006, ISBN 80-210-4120

nemohou dostihnout USA, Spojené království ani Francii, vehementně prosazují civilní aspekty EBOP. V EBOP by německá diplomacie ráda dosáhla stejného postavení, jaké má německá ekonomika v EU. Přitom si uvědomuje, že svého cíle nedosáhne skrze vojenské prostředky, které může nabídnout. Saint-Malo Němce přinutilo spoléhat na civilní prostředky bezpečnostní politiky. Přesto je projekt EBOP bez jejich účasti nepředstavitelný, nad svými ozbrojenými silami by se tedy měli vážně zamyslet. Reforma Bundeswehru, kterou inicioval bývalý spolkový ministr obrany Rudolf Scharping, už tímto směrem vykročila. Do roku 2006 ministerstvo obrany připravilo operabilitu až 150.000 německých vojáků v rámci EBOP a NATO, což je zhruba třikrát víc, než plánují Francouzi. Bundestag také nedávno schválil německou účast na projektu vývoje evropského vojenského transportního letadla A400M. Německo by jich chtělo získat 73, tedy asi třetinu z celkového počtu 196. Francie má zájem o 50 letadel. Německo tak miní dohnat náskok francouzsko-britského zbrojního tandemu, který reprezentuje hlavně firemní komplex Thales. Pro rudo-zelenou koalici je to ale komplikované rozhodnutí, protože je zcela v rozporu s jejím programovým prohlášením.

Každopádně je zřejmé, že jedinou šancí pro Německo, jak neztratit glanc v otázce evropské obrany, je spolupráce s Francií - v duchu tradičního silového jádra evropské integrace. Za kancléře Schrödra, který si narozdíl od svého předchůdce s francouzským s bývalým prezidentem Chirakem rozumí, spolupráce tandemu znovu posílila. Zmiňme například proces z Blaesheimu (začal v lednu 2001), který ustavil pravidelné měsíční schůzky ministrů zahraničí jako vrchol početných pravidelných konzultací na nižších úrovních. Alain Richard a Rudolf Scharping zase založili tradici pravidelných schůzek ministrů obrany obou zemí. V květnu 2002 tedy Jacques Chirac mohl hovořit o nové kultuře v evropských bezpečnostních vztazích.¹⁷

3.1.2 Vztahy mezi Evropskou unií a NATO

Severoatlantická aliance NATO zajišťuje bezpečnost svých členů od svého vzniku v roce 1949. Jejím základním cílem bylo zapojení Spojených států do obrany západní Evropy před Sovětským svazem. Ve stejné době ale zakládají evropské státy další organizace, které mají zvýšit bezpečnost na kontinentu. V roce 1948 vzniká Organizace Bruselské smlouvy přejmenovaná v roce 1955 na Západoevropskou unii ZEU, v níž se členské státy zavazují ke obdobné vzájemné obraně jako v případě

---

¹⁷ MAREŠ, M. *Zbrojní politika Evropské unie*: Brno 2006, ISBN 80-210-4120

NATO. A v roce 1950 je potom na návrh Roberta Schumana založeno Evropské společenství uhlí a oceli ESUO, z něhož se v průběhu druhé poloviny 20. století vyvine Evropská unie EU.

Vztah mezi NATO na jedné straně a ESUO a později Evropským hospodářským společenstvím na straně druhé nebyl do konce studené války poznamenán zásadními problémy, protože se pole působnosti obou organizací nepřekrývala. To ovšem neplatilo o vztahu NATO-ZEU a do určité míry to neplatí od roku 1993, kdy vznikla společná zahraniční a bezpečnostní politika ani o vztahu NATO-EU. Členství v těchto organizacích se totiž do velké míry překrývá. V případě ZEU stoprocentně (všechny členské státy ZEU jsou zároveň členy NATO) a v případě EU 27 členů.

V posledních letech zaujímaly vztahy mezi Evropskou unií a NATO první stránky novin, protože se výrazně mění pozice hlavních aktérů. Evropská unie se rozšiřuje a dále integruje, rozšířila své aktivity i do vojenské oblasti a stává se významným aktérem i mimo ekonomickou oblast. NATO ztratilo začátkem devadesátých let a rozpadem Varšavského paktu smysl své existence a muselo si najít svoji novou roli. Spojené státy zůstaly jedinou světovou supervelmocí a hledají svoji odpověď na situaci ve světě, která se teroristickými útoky z 11. září také radikálně změnila.

Jedním z témat, jež musejí Američané a Evropané vyjasnit, je právě vztah Evropské unie a Severoatlantické aliance.¹⁸

3.1.3 Rozdíly mezi NATO a EU

Přestože se budování silnější evropské bezpečnostní politiky těší podpoře veřejnosti evropských zemí i jejich vlád, klíčovou a dosud nezodpovězenou otázkou je, zda se tato schopnost vyvine jako doplněk nebo jako konkurence NATO. Rozdíly v pojmání bezpečnosti mezi oběma břehy Atlantiku se někdy zdají narušovat budování vzájemně se doplňujícího partnerství mezi Evropskou unií a NATO. Rozpory ohledně invaze do Iráku vedené Spojenými státy vedly v roce 2003 čtyři spojenecké státy – Belgie, Francie, Německo a Lucembursko – k vážným úvahám o vytvoření vojenského systému.

Přinejmenším teoreticky by Evropská unie a NATO neměly být vzájemnými konkurenty. NATO by mělo zůstat platformou, na které jeho členské země budují svoji

---

¹⁸ HUNGER, P. *Základy teorie státu a organizace Evropské unie*, Key Publishing, 2007, ISBN 978-80-87071-13-7

kolektivní bezpečnost, a rozvoj vojenských schopností EU by měl evropským zemím umožnit lépe přispívat k zajišťování vlastní bezpečnosti a vést mise tam, kde si Spojené státy nepřejí být či zůstat zapojeny. Konkrétní rozdělení agendy mezi tyto dvě organizace by mělo samozřejmě rovněž odrážet povahu každé krize a způsob potřebné intervence. Operace vyžadující masivní nasazení vojsk, jako například oddělení válčících stran, by měly alespoň prozatím zůstat ve výhradní kompetenci NATO. Naopak, Evropská unie bude své úsilí orientovat spíše k mírovým operacím, humanitárním akcím či pomoci při katastrofách, než k rychlému vyslání početných sil schopných nasazení do bojových operací na dlouhé vzdálenosti. Kromě toho, rozmístění mezinárodních policejních útvarů v krizové situaci či na ochranu hroutících se místních správních orgánů může často být nezbytným zásahem pro vojenskou akci.¹⁹

Od poloviny devadesátých let byla krizová diplomacie v Evropě jen málokdy odpovědností pouze jediné instituce. Dvě či více organizací se většinou snažily spolupracovat a získat tak rozmanitější kombinaci nátlakových i stimulujících prostředků, které by mohly přispět k řešení krize. Příkladem jsou události v Bývalé jugoslávské republice Makedonie, kde EU, NATO, OSCE od samého začátku spolupracovaly a výrazně tak přispěly k odvrácení krize. Válka proti terorismu, vedená Spojenými státy, řadu těchto aktérů rozšířila, především o zpravodajské služby.

Pokračující transformace NATO bude mít dopad i na vztahy Aliance s EU. Aliance postupně reformuje své struktury a mění svou politiku, aby byla schopna se vyrovnávat s novými hrozbami, jako např. s mezinárodním terorismem. Stále více se bude odvracet od operací zaměřených na řízení krizových situací, které spadají do kategorie Petersbergských závazků, jež přebírá Evropská unie. Důsledkem může být zvyšování ambicí EU a rozvoj jejích dalších schopností. S postupně se zlepšujícími schopnostmi Evropské unie řídit krizové situace budou EU a NATO nuceny systematictěji vypracovávat rozdělení úkolů, což si vyžádá kvalitnější a užší koordinaci bezpečnostních strategií a priorit obou organizací. Společná Deklarace NATO a EU k ESDP, přelomový dokument, uzavřený mezi Evropskou unií a NATO v prosinci 2002, jasně hovoří o nutnosti udržení účinné interakce mezi oběma organizacemi v celé řadě oblastí.

---

¹⁹ HUNGER, P. *Základy teorie státu a organizace Evropské unie*, Key Publishing, 2007, ISBN 978-80-87071-13-7

3.1.4 Evropská bezpečnostní a obranná politika a NATO

Evropská bezpečnostní a obranná politika EBOP se rozvíjí od roku 1998, kdy britský premiér Tony Blair na anglo-francouzském summitu v Saint-Malo v závěrečné deklaraci připustil, že Evropská unie potřebuje „kapacitu pro autonomní akci, podpořenou věrohodnou vojenskou silou, možností rozhodnout o jejím použití a být připravená je použít“. Tato akce ovšem připadá v úvahu, pokud se NATO rozhodne neangažovat. Je nutné zabránit vytváření „nepotřebných duplikací“. Tyto podmínky přejala i všechny evropské dokumenty zakládající a rozvíjející EBOP.

Významné části kapacit států EU, které jsou zároveň členy NATO, jsou vázány v aliančních silách a institucích. Od počátku proto byla snaha umožnit EU využívat schopnosti NATO v případě autonomní akce.

V roce 2003 byla po dohodě o formě zapojení těch evropských členů NATO, kteří nejsou členy EU, mezi oběma organizacemi podepsána dohoda o principech jejich spolupráce (tzv. Berlin Plus). Na základě této dohody má Evropská unie zaručený přístup k plánovacím kapacitám NATO. Pokud se NATO rozhodne spustit vojenskou operaci, může také využít alianční SHAPE (Vrchní velitelství spojeneckých sil v Evropě).

Pokud se tak EU rozhodne, může také pověřit zástupce vrchního velitele spojeneckých sil v Evropě (který je vždy Evropan) velením operace v rámci EBOP. Navíc NATO určilo seznam kapacit, které je s velkou pravděpodobností ochotné dát k dispozici Evropské unii, pokud je potřebuje.

Funkčnost formátu Berlin Plus se potvrdila například při operaci Concordia, kde EU využila kapacity NATO i dvojky ve velení evropských aliančních sil jako operačního velitele. Proběhlo již také společné cvičení zaměřené na spolupráci EU se SHAPE. V prosinci 2004 unie převzala od NATO velení nad vojenskou operací v Bosně a Hercegovině.²⁰

Objevily-li se neshody týkající se vztahu mezi EBOP a NATO, točily se kolem významu pojmu autonomní akce a toho, které duplikace jsou potřebné a které již nikoli. Největší neshody se objevily právě v otázce plánovacích kapacit, kdy čtyři evropské státy, Francie, Německo, Belgie a Lucembursko, navrhly

---

²⁰ HLAVATÝ, M. *Evropská unie: Rozšiřování pokračuje* Praha: Delegace Evropské komise v České republice, 2002. ISBN 80-238-8524-3

vytvoření samostatného operačního plánovacího centra EU na bruselském předměstí Tervuren. Spor mezi těmito čtyřmi zeměmi, odpůrci označovanými jako gang čtyř, a dalšími státy v čele s Velkou Británií, která se obávaly. To neznamenal první krok v odklonu Evropanů od NATO, poznamenal jednání o ústavní smlouvě a vyřešil se kompromisem až koncem roku 2003. Podle něj vznikla v SHAPE stálá plánovací buňka Evropské unie a v rámci Sekretariátu rady civilně-vojenská plánovací buňka, jež může v případě jednomyslného souhlasu Rady převzít velení nad operací EBOP.

4. Rozvoj Evropské bezpečnostní a obranné politiky

Evropská unie na summitech v Maastrichtu a Amsterdamu na nové hrozby odpověděla prostředky, které jsou jí vlastní - institucionálně a teoreticky. Vytvořila například úřad Vysokého představitele pro zahraniční politiku či Útvar pro politické plánování a včasné varování Rady EU. Dále navrhla společné strategie, postoje apod. Zároveň přijala za své tzv. Petersbeské cíle ZEU - humanitární a mírové mise. To završilo vytváření Evropské bezpečnostní a obranné politiky.

Vznik koalice SPD se Zelenými/Bündnis 90 potvrdil připravenost Německa stát se hlavním aktérem SZBP. Podle jednání Francouzů a Němců v Postupimi obě země podporují vojensky akceschopnou Evropu, která by měla disponovat odpovídajícími silami. Obě strany souhlasily s vojenskou emancipací Evropy, už prostřednictvím ZEU, EBOP, EUROCORPS či arzenálů NATO. Přesto, stejně jako v minulosti, zůstalo jen u slov. Ukázalo se, že skutečné bezpečnostní zájmy obou zemí se liší. Především ve vztahu ke Spojeným státům a tzv. atlantismu - atlantickému pojetí evropské bezpečnosti.

Zejména pro Berlín je to tradiční dilema. K užití evropských sil bez NATO má zásadní výhrady Německo - pro Francii je naopak podmínkou. V Postupimi sice Chirac se Schrödrem dosáhli kompromisu, ten ale nic neřeší, jde pouze o fráze. Francouzi preferují, aby se Evropa stala politickou a vojenskou mocností. Na to překvapivě pozitivně zareagoval Tony Blair a zcela v duchu linie Labour Party tuto francouzskou strategii podpořil schůzka v Pörtschachu.²¹

---

²¹ PANFIL, T. *Evropská unie : vše, co bychom měli vědět*: z pol . orig . přel. a upr. Jiří Fidler 2003 , ISBN 80-7200-805-6

4.1.1 Budování společné obranné politiky

Západoevropská unie (ZEU) je definována jako integrální část rozvoje Unie a na základě její žádosti má vypracovávat a realizovat její rozhodnutí o uskutečnění akcí s obrannými implikacemi. Zároveň však upozorňuje, že se tak nesmí stát “na úkor specifického charakteru bezpečnosti a obrany neutrálních států” a pouze “za respektování závazků jistých členských států vůči NATO”. Spolupráce v oblasti CFSP má ve smlouvě mezivládní charakter a hlavními nástroji jsou “společné pozice a společné akce”.

Snahy budovat společnou evropskou obrannou politiku mimo rámec NATO nemohly nenajít odezvu uvnitř Aliance. Proces její vnitřní adaptace započatý londýnskou deklarácí z r. 1990 vytvořil podmínky pro pozdější reakce a formulování názorů na evropskou snahu o vlastní obrannou identitu.

První oficiální reakci Severoatlantické aliance na maastrichtskou smlouvu je možné najít v bruselské deklaraci z r. 1994, ve které je rozvoj ESDI charakterizován jako “posílení evropského pilíře Aliance prostřednictvím ZEU”. To má upevnit integritu a účinnost Aliance jako celku, posílit transatlantickou vazbu a umožnit evropským spojencům sdílet větší odpovědnost za kolektivní obranu a bezpečnost.

V deklaraci je podpořen rozvoj autonomní ZEU jako obranného komponentu Evropské unie. Aliance oznamuje připravenost poskytnout prostředky a kapacity na základě principu oddělitelných, ale neoddělených schopností uvnitř Aliance. Deklarace rovněž iniciovala rozvíjení koncepce kombinovaných společných sil (CJTF - Combined Joint Task Force) určených pro operace mimo článek 5 washingtonské smlouvy - tzv. petersbergských operací prováděných na základě rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN nebo OBSE.²²

Petersbergské operace pod politickou kontrolou a strategickým řízením ZEU jsou založeny na třech principech:

Identifikace aliančních prostředků a schopností, jež mohou být dány k dispozici evropskému velitelství.

Podrobné zpracování evropské velitelské struktury, pro operace ZEU (oběma výše zmíněným principům nejvíce vyhovuje koncepce CJTF). Mírové plánování a příprava vybraných sil a prostředků k zajištění jejich efektivního použití. Velice důležitým mezníkem diskuse o tom, zda má Evropa budovat svoje vlastní obranné

---

²² HUNGER, P. *Základy teorie státu a organizace Evropské unie*, Key. Publishing, 2007, ISBN 978-80-87071-13-7

kapacity nebo využívat kapacity NATO, bylo ministerské zasedání NATO v červnu 1996 v Berlíně. Rozhodnutí o vytváření ESDI uvnitř Aliance vycházelo z pragmatického přístupu většiny spojenců v “post-bosenském probuzení”. Oddělit kapacity ZEU od kapacit Aliance by znamenalo nepřijatelnou finanční a zdrojovou zátěž pro většinu evropských zemí a ve své podstatě by došlo k silnému oslabení transatlantické vazby. Evropané v tomto období si nedovedli představit zpochybnění významu USA pro evropskou bezpečnost a řešení krizí na tomto kontinentě.

V tom jim ostatně dávaly za pravdu zkušenosti celého dvacátého století, kdy Evropa bez USA nebyla schopna samostatně vyřešit žádnou velkou krizi - ať už se jednalo o “horké” konflikty nebo “studenou” válku. Vytváření ESDI uvnitř Aliance bylo tedy chápáno jako dosažení maxima možného.

Berlínské komuniké tak představuje určitý kompromis mezi politickými ambicemi Evropy a jejími reálnými vojenskými schopnostmi. Za výsledky jednání je nezbytné vidět silný vliv a tlak USA k dosažení toho, že se nebude vytvářet samostatný evropský pilíř uvnitř NATO, což by zákonitě vedlo k oslabení Aliance jako celku. Udržení pevné transatlantické vazby prostřednictvím silné Aliance je trvalým zájmem nejen USA jak z hlediska vlivu USA v Evropě, tak z hlediska jejich trvalého závazku přispívat do systému evropské bezpečnosti. Berlín tak konkretizoval do té doby neujasněné vztahy NATO-ZEU a položil základní kameny při budování ESDI uvnitř Aliance.²³

Amsterodamská smlouva (podepsaná 2. 10. 1997, ratifikovaná k 1. 5. 1999) poprvé zmiňuje možnost integrace ZEU do EU. Vybrané zakládající státy-Francie, Itálie, Belgie, Německo, Lucembursko (spolu se Španělskem) - v procesu přípravy výše zmíněné smlouvy dokonce předložily návrh na tzv. kalendář postupné integrace ZEU do EU.

Přestože myšlenku podpořilo i v té době předsedající Nizozemsko, byla striktně odmítnuta neutrálními státy (požadavek k vyloučení vojenské dimenze z EU), stejně tak jako Dánskem a Velkou Británií (obava z případného narušení transatlantické vazby).

Vytváření “společné evropské obrany” se nestalo díky vlivu neutrálních států cílem, jehož má být dosaženo, ale spíše souborem různých opatření, z nichž některá byla zahrnuta do amsterodamské smlouvy (uhrazení rozpočtových výdajů, princip “konstruktivní absence”, přidělení role Vysokého představitele EU pro CFSP

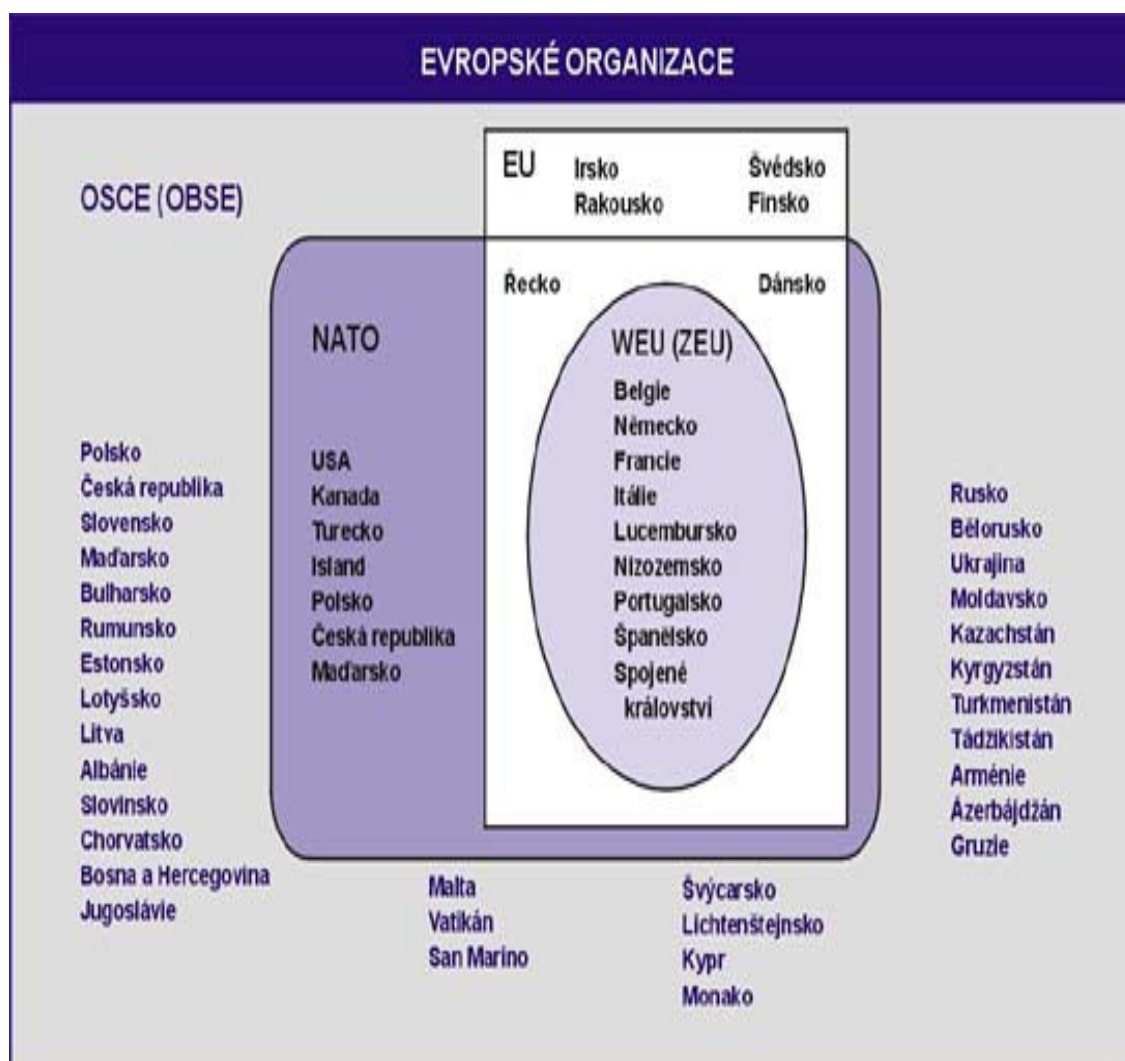
---

²³ GREGER, P. *Dosažené výsledky reformy Evropské Unie ve světle amsterodamského summitu*, Mezinárodní vztahy - 97/3 ISBN 80-564-1123-6

generálnímu tajemníkovi Rady EU (tzv. Mr. PESC), vytvoření jednotky včasného varování a plánování opční spolupráce členských zemí ve zbrojní oblasti ap.). Nicméně hlavním přínosem amsterodamské smlouvy se staly petersbergské operace prováděné ZEU jménem EU.

Západoevropská unie se jako “integrální část rozvoje Unie” poprvé pro EU stává “přístupem k operačním schopnostem” v těchto nových operacích, kterých se mohou (ale nemusejí) zúčastnit jak členské země EU, tak země partnerské. Amsterodamská smlouva však nevyřešila otázku kolektivních bezpečnostních záruk, což je jedna z nejproblematictějších otázek institucionálního uspořádání bezpečnostní a obranné identity EU.

Obr. 1: Evropské Organizace

4.1.2 Washingtonský summit

Před washingtonským summitem (duben 1999) byly proto diskuse soustředěny na institucionální rámec i věcné naplnění příslušných struktur. Zatímco z pohledu Evropy bylo čím dál víc jasné, že s ohledem na politickou a ekonomickou sílu EU to bude právě ona, která převezme otěže při vytváření evropské identity, USA byly proti ztrátě autonomního rozhodování ZEU a její integraci do EU. Tento postoj, stejně tak jako některé procedury prosazované USA při jednáních o Rámcovém dokumentu o zapůjčování, monitorování, návratu a odvolání prostředků NATO pro operace vedené ZEU utvrdily europeanisty v tom, že Evropa by měla autonomii uvnitř Aliance pro samostatné akce pouze tak velikou, na jakou by přistoupily USA.

Výsledkem koncentrovaného úsilí Evropy jsou závěry washingtonského summitu k dalšímu rozvoji ESDI. Posílení společné evropské bezpečnostní a obranné politiky podepsané v amsterodamské smlouvě bylo přivítáno jako fakt, který odráží realitu konce dvacátého století. Přestože před summitem nebyly ojedinělé obavy z oslabení transatlantické vazby, vlastní summit naopak potvrdil, že silnější evropská role přispěje k posílení Aliance jako takové a k její životaschopnosti i v nadcházejícím 21. století. USA připustily, že Evropa své schopnosti a kapacity k odvrácení krizí na vlastním kontinentu může rozvíjet i mimo rámec NATO. EU se může stát rovnocenným partnerem NATO v oblasti zvládání krizí na evropském kontinentě za předpokladu zvýšení svých operačních schopností a postupného odstraňování technologického zaostávání za USA. Byly položeny základní kameny přímé spolupráce NATO-EU.²⁴

Pozorovatelské státy ZEU ani neutrální státy EU nezískaly dříve požadované “právo na rovný přístup” při vedení operací EU prostředky a silami NATO, ale jen záruku plné účasti při evropských autonomních operacích. Asociovaní členové a partneři pak obdrželi pouze obecný příslib blíže nespecifikovaných opatření pro jejich možnou účast.²⁵

---

²⁴ KHOL, R. *Evropská bezpečnostní a obranná identita*, Mezinárodní politika 1997/10

²⁵ KHOL, R. *Evropská bezpečnostní a obranná identita*, Mezinárodní politika 1997/10

4.1.3 Francie a bezpečnostní politika

Po skončení svého předsednictví Francie ještě silněji zdůrazňovala mezivládní podobu EBOP, v jejímž rámci obranné plánování zůstane plně v kompetenci členských států. Už od konce devadesátých let usiluje o to, aby se EBOP naplňovala cestou sestavování katalogů: katalogu ozbrojených sil, které EU potřebuje, katalogu nároků a požadavků na jejich generické kapacity a katalogu generických prostředků. Francie chce, aby byla Evropa schopná analyzovat prvky případných krizí, hledat řešení ve všech možných oblastech jednání a nasazovat své prostředky. Nemusí přitom jít jenom o vojenská řešení. Francie se také zasazuje o to, aby se do EBOP mohly postupně zapojovat i země, které ještě nejsou členy EU. Mělo by jít o pravidelná jednání mezi EU a kandidátskými státy na půdě COPS a Vojenského štábu EU (EMUE), o konzultace v krizových obdobích a o přímé zapojování kandidátských zemí do vojenských operací a jejich řízení.

Francie klade důraz na širší souvislosti vzniku a zaměření současného terorismu, zejména na vnitřní rozpory dnešního globalizovaného kapitalismu, sílící nerovnosti a napětí mezi Severem a Jihem, na hledání příčin regionálních konfliktů a důvodů, proč je radikální islamismus tak odmítavý vůči západnímu modelu a uchyluje se k terorismu. Bývalý ministr zahraničí Dominique de Villepin byl zastáncem, že v důsledku 11. září se urychluje neblahý vliv regionálních krizí na mezinárodní rovnováhu v celosvětovém měřítku, a proto spoléhání na sílu nemůže být jediným řešením nahromaděných problémů.

V květnu 2002, po svém triumfálním vítězství v prezidentských volbách, využil prezident Chirac Bushovy návštěvy, aby ho ujistil o pevném spojeneckém poutu mezi Francií a USA. Zároveň se ale vyslovil pro zcela jiný postup. Řekl, že hlavními nepřáteli Západu jsou i bída, útlak a přetrvávající ozbrojené konflikty, které vytvářejí podhoubí pro nenávisť a války. V jasné narážce na patnáctiprocentní nárůst vojenského rozpočtu USA francouzský prezident připomněl, že zbraní v boji proti terorismu by měl být i ekonomický pokrok a mezinárodní solidarita, zlepšování zdravotní péče a vzdělávacích systémů, dodržování mezinárodního práva a dialogu.

Francouzský přístup k EU obecně a k SZBP a EBOP, zvláště pro následujících pět let, shrnul bývalý prezident Jacques Chirac ve svém projevu na tradiční poradě velvyslanců. Z něho lze vyvozovat tato očekávání.

Francie v plném rozsahu uznává všech pět základních principů fungování EBOP dobrovolnost, upřednostňování národních ozbrojených sil, důraz na kapacity, princip

otevřenosti a transparentnosti a princip spolupráce s NATO. Nejvíc preferuje princip upřednostňování národních ozbrojených sil a důraz na kapacity, a proto bývá kritizována za nadměrné protěžování vlastních zájmů.

Značné naděje Francie spojuje s činností Konventu. Usiluje zejména o ukončení rotačního půlročního předsednictví a o zřízení funkce předsedy Evropské rady s mandátem alespoň na jeden rok.

Francie vystupuje nejdůrazněji ze všech členských států EU proti "sklonům ospravedlňovat jednostranné a preventivní používání síly" a bude prosazovat vizi kolektivní bezpečnosti. Vizi, která spočívá na spolupráci států a na respektu práva a váhy Rady bezpečnosti. Konkrétně to znamená kategorický nesouhlas s jakýmkoli vojenským zásahem mimo euroatlantickou zónu, který by neměl mandát Rady bezpečnosti OSN.

V rámci Unie bude Francie pokračovat v zavedené praxi jednání tzv. silné trojky EU při řešení důležitých problémů a při hledání rychlých východisek z krizových situací. Přitom se zaměří především na další rozšíření a prohloubení spolupráce se SRN. Bývalý prezident Chirac si vytkl cíl podepsat v lednu 2003, při příležitosti čtyřicátého výročí Elysejské smlouvy, se spolkovým kancléřem novou ustavující smlouvu.²⁶

Za jeden z nejdůležitějších směrů Evropská bezpečnostní a obranná politika, dále jen EBOP, považuje Francie spolupráci při vyzbrojování. Její iniciativy budou směřovat především k tomu, aby spolupráce pokročila jména v těchto oblastech: společné stanovování dlouhodobých potřeb evropských států v oblasti vyzbrojování: Francie prosazuje, aby základem této spolupráce byly dlouhodobé programy rozvoje ozbrojených sil jednotlivých členských států vytipování konkrétních programů pro mezinárodní spolupráci ve vyzbrojování volba průmyslových kapacit a struktury průmyslové výroby marketingová koordinace mezi potřebami jednotlivých trhů a konkrétními nabídkami rozšiřování spolupráce při výzkumu a vývoji pro vojenské účely: Francie usiluje o zmírnění handicapu daného tím, že evropští členové NATO na tuto oblast vyčleňují třikrát méně než USA - chce spojit hlavní směry úsilí evropských zemí Aliance v této oblasti, vyhnout se redundancím a připravit konkrétně nasměřované programy dlouhodobé spolupráce.

Zvyšování objemu a závažnosti pravomocí, které evropské státy delegují na nadnárodní evropský orgán OCCAR (Organisme conjoint de coopération d'armement, Společný institut pro spolupráci ve vyzbrojování): Francie má zájem, aby OCCAR mohl

---

²⁶ PIKNA, B. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie*: Praha Linde 2006, ISBN 80-7201-615-6

podepisovat zakázky s jednotlivými zbrojnými podniky, zároveň by od jednotlivých států mohl dostávat zakázky na několik let dopředu.²⁷

4.2 Evropský zbrojní program

Vojenský transportní letoun Airbus

V prosinci 2001 uzavřelo 8 evropských zemí dohodu o vývoji, výrobě a dodávce 296 těchto letounů od podniku Airbus Military SAS, Francie jich má 50, Německo 73 (se současným omezením na 60 je to stále největší odběratel). Celková hodnota kontraktu je 18mld dolarů a je to největší kontrakt EADS. Rozvoj tohoto stroje jde ruku v ruce s vývojem tankovacího letadla, které by poskytlo alternativu k tankovacím letadlům Boeingu a zvýšilo strategickou manévrovatelnost evropských sil. Prvními potencionálními zákazníky jsou Velká Británie, Německo a Itálie.²⁸

Vojenské vrtulníky

Zatímco EADS musí ještě bojovat o své místo mezi řadou výrobců, je Eurocopter s 57% podílem vedoucí výrobce civilních vrtulníků a obsazuje 25% podíl na vývozním trhu vojenských vrtulníků. NH90 je více použitelný vrtulník pro taktický transport a námořnictvo. Byl vyvinut a financován společnostmi NATO helicopter industry-Eurocopter, Agusta (Itálie) a Fokker Services (Holandsko) pro zájemce z Německa, Francie, Itálie, Holandska. Další odběratelé jsou Portugalsko, Finsko, Švédsko, Norsko. OD roku 1987 zahájila francouzská a německá vláda program vývoje bojového vrtulníků Tiger. Francie objednala 215 vrtulníků a Německo 212. EADS sama označuje tyto vrtulníky jako útočné a Bundeswehr s nimi chce dokázat zasahovat po celém světě "Roky 2003 a 2006 přinesly Bundeswehru se svými ročními příspěvky 24,4 mld Euro a 1,15 mld euro pro "ochranu před terorismem" schopnost zasahovat vojensky kdekoli na světě."

---

²⁷ GREGER, P. *Dosažené výsledky reformy Evropské Unie ve světle amsterodamského summitu*, Mezinárodní vztahy - 97/3 ISBN 80-564-1123-6

²⁸ GREGER, P. *Dosažené výsledky reformy Evropské Unie ve světle amsterodamského summitu*, Mezinárodní vztahy - 97/3 ISBN 80-564-1123-6

Eurofighter a vhodné rakety s plochou dráhou letu

V roce 2002 se začalo s vyzbrojováním stíhačkami Eurofighter, dříve známých jako Jäger 90. Až do převzetí moci říkala SPD a Zelení o tomto projektu, že je to miliardový hrob, dnes ale na tomto projektu neškrtaří ani euro.

Provázanost politické a ekonomické moci je tak značná, že např. i britská vláda, která je normálně euro skeptická a přátelská k USA, schválila 16.5. 2000 stanovisko ministra obrany, že vybaví Eurofightery raketami pocházejícími z dceřiného podniku EADS, ze společnosti MBDA - navzdory tlaku amerického prezidenta a ministra obrany, aby zakoupili jejich rakety Amramer a dalších.

Nové projekty

Dalšími důležitými projekty jsou snahy o jednotné a nezávislé systémy komunikace, což se projevuje zejména evropským projektem Galileo proti americkému GPS či projekty interkontinentálních raket. Čím dál tím více se boj přenáší také do vesmíru - je to skoro jako druhá studená válka - Dobytí Marsu, opětovné dobytí Měsíce - kdo bude první? Kdo bude těžit z nesmírného vědeckého pokroku, který tyto úspěchy nepochybně přinesou.

Při posuzování zmiňovaných faktů vyvstává otázka - jak se bude Evropská unie vyvíjet dál. Zda konflikty mezi jednotlivými (i novými) členy (dnes zejména mezi mocenskými ambicemi Polska a jeho přístupem k USA a Německem a Francií) znemožní vytvoření Evropského super státu, jak moc se v dohledné době prohloubí rozpory mezi Evropou a USA (vrcholící nyní snahou USA o dosažitelnost kteréhokoliv místa na Zemi bez pomoci základen v cizích zemích, tedy pomocí nových super zbraní). Kapitál je však již o krok napřed a z jeho hlediska již evropský super stát funguje a připravuje se dále rozšířit svou základnu v boji o světové prvenství. Moc kapitálu, nikým neomezovaná, nekontrolovaná a nevolená, určuje politiku současné Evropské unie, nikoliv politici či dokonce přímo občané.²⁹

---

²⁹ FREEMAN, S. *Vojenské aktivity ve střední Evropě*. [online]. 2007 [cit.22. září 2008]. Dostupný z WWW:<<http://www.sipri.org/contents/.htm>>1

4.2.1 Výzbroj a síly rychlé reakce

Určitá hrozba duplikace je přítomna také při adaptaci evropských armád na hrozby 21. století. Vojenské síly jsou předmětem programů NATO i EU od devadesátých let. Většina evropských států ale má k dispozici jen jedny síly, které dává k dispozici jak NATO tak i EU. Je proto nutná nějaká forma koordinace obou reformních procesů.

Programy NATO (Defence Capabilities Initiative a Prague Capabilities Commitments) i programy EU (Helsinki Headline Goal, European Capability Action Plan a Headline Goal 2010) identifikovaly stejné nedostatky ve výzbroji evropských armád. Jsou jimi zejména strategický vzdušný a námořní transport, systémy pro doplňování paliva ve vzduchu, přesně naváděná munice nebo strategický průzkum a sběr informací. Koordinaci obou reforem zajišťuje Headline Force Task Plus, orgán složený z expertů obou organizací.

Kromě programů na vyzbrojování se cíle EU i NATO překrývají i v programech budování zvláštních jednotek rychlé reakce, které mají být schopny nasazení mimo území členských států a stát se jednou z odpovědí na nové bezpečnostní hrozby. Aliance nazývá své jednotky NATO Response Force a jejich 25.000 vojáků bude od října 2006 schopno nasazení do pěti dnů na dobu 30 dnů nebo více v případě rotace. Síly Evropské unie, Rapid Response Force, mají být větší a pomalejší: 60.000 vojáků do 60 dnů na jeden rok. Nový Hlavní cíl 2010 (Headline Goal 2010) pak přidal ještě „bojové skupiny“, které se budou víc podobat aliančním silám jak svoji velikostí tak i rychlostí nasazení. Zatím se plánuje patnáct skupin po 1.500 vojáků, s dobou nasazení do pěti až deseti dnů na třicet dnů v případě rotace na čtyři měsíce. O probíhajících konzultacích s NATO svědčí i to, že jsou do projektu bojových skupin zapojeny i Norsko, Bulharsko a Rumunsko.

Limity spolupráce naopak ukázala neschopnost EU a NATO dohodnout se na společné pomoci Africké unii při operaci v Darfúru. Výsledkem bylo vytvoření dvou oddělených leteckých mostů.³⁰

---

³⁰ Euractiv, *Bezpečnost a spravedlnost* [online]. 1. vyd. Atlantic Council of the United States: Transatlantic Transformation: Building a NATO-EU Security Architecture (EN), 2007 [cit.20. září 2008]. Dostupný z WWW:<<http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/evropsk-unie-a-nato>>

4.2.2 Konkurence ozbrojených sil

V kruzích NATO se často podotýká, že „existuje pouze jedna série ozbrojených sil“ nasazená každým členským státem: neexistuje jedna armáda pro NATO, druhá armáda pro Evropskou unii a třetí armáda pro OSN. Určitá jednotka může být nutně potřebná pro NATO z důvodu určitého výpadku konkrétní rotace NRF, nebo NATO jí může rovněž vyžadovat pro operaci v rámci určité krizové situace nebo například pro síly s vysokým stupněm pohotovosti, nebo ji může potřebovat Evropská unie pro operační skupinu Evropských sil rychlého nasazení (ERRF) či pro jednu ze svých mnoha operačních misí, nebo OSN pro mandátovou misi, nebo jí může potřebovat jeden členský stát pro vlastní nasazení (například Velká Británie na Falklandských ostrovech). Ve snaze synchronizovat podobná překrývání a zamezit nedorozuměním ustavila Aliance Sdružení pro sestavování jednotných ozbrojených sil (Global Force Generation Conference-GFGC), které komplexně zpracovává a řídí závazky jednotlivých států s perspektivou pěti až šesti let. Toto Sdružení zřetelně zvýšilo transparentnost spojenců týkající se celkového množství požadavků na jednotlivé spojenecké síly. Nepodařilo se mu však v Alianci vytvořit nové mechanismy k nátlaku na spojence stran slíbených kontingentů.

Některé státy se pokoušely přesvědčit NATO, aby schválilo cíle NRF, a tím podřídilo tyto síly stejnému procesu Hodnocení obranného plánování Výborem pro hodnocení obrany, jehož prostřednictvím Mezinárodní sekretariát a jednotlivé členské státy mohou „vyvíjet nátlak“ na určité země co se týká zintenzivnění jejich činnosti nebo specializace expedičních prostředků v určitých klíčových oblastech. Iniciativa „Cíle NRF“ však dosud nebyla schválena a některé země jsou stále kategoricky proti. Výsledkem je, že iniciativy v rámci modernizace sil, jako například PCC, zůstává v kompetenci společného plánování sil velitelství NATO, zatímco NRF zůstávají v kompetenci společných operací.³¹

---

³¹ Robert, B. Analýza a úkoly související s vytvořením Sil rychlé reakce NATO [online]. 2006 [cit. 11. Zář 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.nato.int/docu/review/2006/issue3/czech/art4.htm>>

4.3.2 Bojová uskupení EU

Základní reakční vojenskou silou jako nástroje ESDP jsou bojová úkolová uskupení (Battle Groups – BGs). Jedná se o obdobu Sil rychlé reakce NATO (NATO Response Force – NRF). Koncepce navazuje na ne příliš úspěšnou iniciativu z Helsinského summitu (výstavba tzv. Sil rychlé reakce EU o síle 50 - 60 tisíc osob). Koncepce BGs podporuje iniciativu European Headlines Goals 2010 (EHG 2010) o rozvoji vojenských schopností členských států EU. Návrhu na vytvoření BGs předcházela francouzsko-britská iniciativa vyplývající z listopadového summitu v Londýně v roce 2003. Koncepce byla přijata ve dnech 5. a 6. dubna 2004 na neformálním setkání ministrů obran členských států EU. Celkem bude vytvořeno 15 BGs (není to konečný počet). Jedná se o mechanizované jednotky o síle 1 500 osob s velitelským prvkem a komplexním zabezpečením. Činnost BGs bude řízeno operačním velitelstvím mimo prostor operace, které není součástí BGs. Požadavky na schopnosti BGs přesahují charakter klasické mírové mise. Základním principem EHG 2010 je schopnost EU nasadit jednotky vysoké připravenosti v případě reakce na krizi a to buď samostatně nebo jako součást větší operace. V každém okamžiku musí být k dispozici minimálně dvě BGs a EU musí být schopna realizace dvou současně probíhajících operací. Požadavkem je udržení v operaci po dobu 30 dnů, v případě rotace a doplnění zásob a materiálu se počítá až se 120 dny. Schopnost nasazení téměř v neomezené vzdálenosti od Bruselu a to ve všech možných prostorech (džungle, poušť, zastavěné oblasti), kromě arktických oblastí. Česká republika se zavázala o vytvoření BG se Slovenskem s dosažením plných operačních schopností v roce 2009. Existují rovněž zámysly na vytvoření česko-německé BG v roce 2011. Postupné rozšiřování BGs je nutné z několika důvodů: Celková spolupráce EU, Ukázka soudržnosti EU, připravenost zasáhnout do 5 dnů po celém světě, Prestiž EU.³²

BGs by měly být používány v následujících typech operací:

- Oddělení nepřátelených stran použitím síly včetně nastolení míru a zabezpečení zásobovacích linií.
- Operace na předcházení konfliktu včetně preventivního nasazení vojsk a prosazení embarga.
- Evakuační operace v nepřátelském prostředí.

---

³² Euractiv, *Bezpečnost a spravedlnost* [online]. 1. vyd. Atlantic Council of the United States: Transatlantic Transformation: Building a NATO-EU Security Architecture (EN), 2007 [cit.20. září 2008]. Dostupný z WWW:<<http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/evropsk-unie-a-nato>>

- Asistence v humanitárních operacích včetně asistence při odstraňování následků katastrof a asistence při evakuaci uprchlíků.
- Obsazení míst vstupů v prostoru operace (přístavů anebo letišť) a zajištění hlavních sil při operacích většího rozsahu.

Očekává se, že koncepce BGs přispěje k rozvoji expedičních evropských sil. Koncepce má však i své problematické stránky. Jedná se o zajištění odpovídajícího financování ze strany zemí, vytvoření strategických přepravních kapacit, problém s vyčleňováním stejných jednotek pro NATO - NRF a EU - BGs, vytvoření transparentních a efektivních rozhodovacích mechanismů, kdy přesně a za jakých okolností budou BGs nasazeny.³³

4.2.4 Vojenské mise EU

Vojenské mise EU jsou jen určitou podmnožinou všech misí, které EU realizuje. Vedle vojenských misí existují i mise civilní - policejní, pozorovatelské, asistenční. Vojenské mise jsou hmatatelným výsledkem ESDP. Vyjadřují politickou vůli využít disponibilní vojenské nástroje k prosazení strategických bezpečnostních zájmů EU. Současná ESDP dosáhla svého maxima právě ve formě realizovaných vojenských operacích. Mise EU jsou společným jmenovatelem probíhající spolupráce členských zemí při vytváření potřebných vojenských schopností a harmonizace spolupráce mezi EU a NATO při jejich účelném, hospodárném a efektivním využívání. Na zasedání Evropské rady v Kolíně nad Rýnem v roce 1999 bylo rozhodnuto o možném použití sil a prostředků EU buď samostatně a nebo ve spolupráci s NATO (aktivace mechanismu Berlín Plus umožňujícího sdílení některých kapacit NATO pro přípravu a vedení operací EU). V tomtéž roce se členské země na jednání v Helsinkách zavázaly k vytváření autonomních rozhodovacích mechanismů a věrohodných vojenských schopností k prosazení těchto rozhodnutí. V lednu byla s definitivní platností schválena činnost institucionální podpory ESDP.

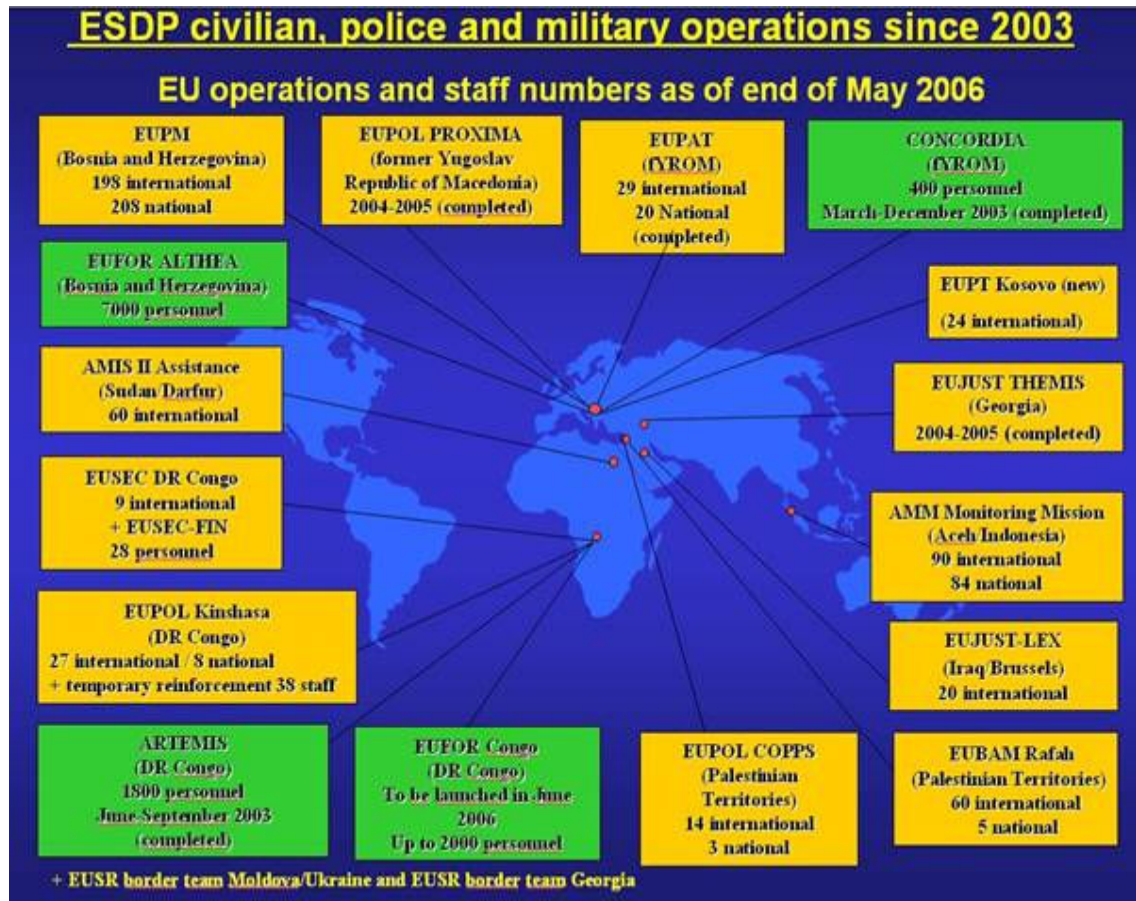
Od roku 2003 byly realizovány čtyři operace EU, které byly nebo jsou realizovány v souladu s příslušným mandátem Rady bezpečnosti pod strategickým řízením PSC a vojenským velením EUMC.

---

³³ Euractiv, *bezpečnost a spravedlnost* [online]. 1. vyd. Atlantic Council of the United States: Transatlantic Transformation: Building a NATO-EU Security Architecture (EN), 2007 [cit.20. září 2008]. Dostupný z WWW:<<http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/evropsk-unie-a-nato>>

- Operaci Concordia 2003, FYROM
- Operaci Artemis 2003, Kongo
- Operaci Althea 2004, Bosna a Hercegovina
- Operaci EUFOR DR Congo 2006, Demokratická republika Kongo

Obr. 2: Civilní, policejní a vojenské operace v rámci ESDP od roku 2003

4.2.5 Operace Concordia

Jedná se o historicky první vojenskou operaci EU realizovanou za použití prostředků a kapacit NATO, která se uskutečnila na území bývalé Jugoslávské republiky Makedonie (FYROM) její naplánování bylo velmi kritizováno. Jednotky EU převzaly operační úkol od NATO (operace „Allied Harmony“ skončila k 31. březnu 2003) 18. března 2003 na základě rozhodnutí Rady EU. Rada ministrů pak v březnu rozhodla po předchozí žádosti makedonského prezidenta Borise Trajkovského v intencích rezoluce č. 1371 Rady bezpečnosti OSN (mandát a právní rámec pro síly EU se nezměnil). Mandát mise byl 21. července prodloužen na žádost makedonské vlády do 15. prosince 2003. Společné finanční náklady dosáhly 4,7 miliónů EUR a s prodloužením mise se jednalo o částku 6,2 miliónu EUR.

Mise EU byla tvořena polovinou původního početního stavu operace Allied Harmony. Zasazených bylo celkem 357 vojáků (308 z členských států EU, 49 z nečlenských). Na misi participovalo celkem 27 států – z toho 14 nečlenů EU. Největším kontingentem o síle 145 z celkových 357 vojáků přispěla Francie, která současně působila jako „framework nation“ tzn. že organizačně zastřešila celou operaci.

Operačním velitelem operace Concordia byl v souladu s mechanismy „Berlín plus“ schválen DSACEUR a operačním velitelstvím se stal SHAPE. Velitelem zasazených sil byl jmenován francouzský generál Pierre Maral, kterého v říjnu 2003 nahradil generálmajor Ferreira Dos Santos z Portugalska. Politické vedení připadlo EU. V souladu s koncepcí ESDP vykonával politickou kontrolu mise a strategické řízení PSC pod politickou odpovědností Rady ministrů.³⁴

Hlavní cíle operace Concordia:

Demonstrací nadnárodní vojenské přítomnosti dále přispívat k utváření a zachování stability a bezpečnosti zejména v oblastech bývalé krize, přispívat k obnově důvěry mezi etniky zúčastněnými v konfliktu, zabezpečit stálý přehled o celkové situaci v zemi s důrazem na bezpečnostní situaci v oblastech bývalé krize, přispívat k zajištění bezpečnosti příslušníků mezinárodních organizací, kteří v zemi působily.

Operace Concordia měla přispět k realizaci Ohridské rámcové dohody ze srpna 2001. Síly EU prováděly post konfliktní operaci. Odzbrojení místních bojůvek bylo

---

³⁴ Euractiv, *Bezpečnost a spravedlnost* [online]. 1. vyd. Atlantic Council of the United States: Transatlantic Transformation: Building a NATO-EU Security Architecture (EN), 2007 [cit. 20. září 2008]. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/evropsk-unie-a-nato>>

provedeno předcházející operací pod hlavičkou NATO. Operace Concordia byla zaměřena na demonstraci vojenské přítomnosti, zajištění podpory pro činnost mezinárodních pozorovatelů a vytvoření podmínek pro rozvoj spolupráce s místními autoritami.

Operace Concordia sehrála důležitou roli v transatlantickém vztahu, partikulárně ve vztahu mezi EU a NATO. Neuskutečnily se krizové scénáře, které počítaly s tím, že se vojáci dostanou do přímých ozbrojených střetů mezi albánskými paramilitantními bojovkami a ozbrojenými silami FYROM. První operaci pod vedením EU je možné hodnotit jako úspěšnou. I přesto, že se jednalo o malý rozsah použitých sil a prostředků, byly prověřeny řídicí politické a vojenské mechanismy v rámci ESDP. Operace měla výrazný politický rozměr, byla otázkou prestiže a prokázala schopnost EU zasahovat v krizových oblastech.

Vojenská mise EU byla v září 2003 rozšířena o misi policejní, která zahrnovala asi 170 policistů z 19 zemí a po vypršení prodlouženého mandátu operace Concordia vojenskou misi zcela nahradila. Byla tak 15. prosince 2003 zahájena druhá policejní mise EU s kódovým označením „Proxima“. Byla tak demonstrována koncepce EU založená na těsné vojensko-civilní spolupráci v rámci krizového managementu.

4.2.6 Operace Artemis

Historicky druhá vojenská mise EU byla realizována na území Demokratické republiky Kongo. Jednalo se o nasazení sil ve městě Bunia na severovýchodě DRC v centru provincie Ituri. Oblast byla dlouhodobě postižena vnitřním konfliktem a napětím mezi dvěma hlavními nepřátelými etniky Hema a Lendu. V místě konfliktu byla v daném okamžiku vedena mise OSN. Znepřátelené strany konfliktu byly podporovány Ugandou, Rwandou a vlastní DRC, které usilují o prosazení svých zájmů v místě bohatém na ropu, diamanty a zlato. Od roku 1998 si konflikt vyžádal podle různých odhadů 3,5 milionu obětí na lidských životech. Vojenský zásah v této oblasti světa byl nezbytný a podporovaný několika světovými organizacemi. Po stažení ugandského vojenského kontingentu začátkem května 2003 vzniklo v oblasti bezpečnostní vakuum a vypukla další vlna masakrů mezi etniky Hema a Lendu.. Francie oficiálně deklarovala svůj úmysl zasáhnout v oblasti a měla připraven vlastní plán operace. Koncem května

2003 také EU dosáhla politického konsensu o možnosti vojenské intervence. Příprava vojenské akce byla výborně promyšlená.³⁵

Cílem operace Artemis v souladu s mandátem RB OSN bylo:

- stabilizovat bezpečnostní situaci a zlepšit humanitární situaci v Bunii,
- zajistit obranu letiště, dvou místních uprchlických táborů a utečenců, celková ochrana obyvatel v přilehlých oblastech.
- spolupodílet se společně s IEMF na zajištění bezpečnosti civilní populace, personálu OSN a pracovníků humanitárních organizací v městě.

Operace Artemis byla vedena v těsné součinnosti s misí OSN MONUC, která se připravovala na zvýšení počtu jednotek. První předsunuté jednotky dorazily na místo 6. června 2003. Do operace bylo nasazeno 2100 osob z celkem šestnácti států. Rámcovou zemí byla opět Francie. Kromě Francie se na složení kontingentu podílelo dalších jedenáct členů EU. Francie poskytla nejsilnější kontingent celkem 1.679 vojáků. Francie zajistila komunikační, plánovací a velitelské kapacity – Artemis byla plánována a prováděna Pařížským „Centre de Planification et Conduite des Operations“. Druhým nejpočetnějším kontingentem přispělo Německo o síle 350 osob – jednalo se o nebojové jednotky, které měli spíše sloužit ve zdravotnictví. Mezi přispívající ne členské státy EU patřila Jihoafrická republika, Brazílie, Kanada a Maďarsko. Z celkového počtu 2.060 vojáků bylo přítom v DRC nasazeno asi 1.100 mužů. Dalších asi 800 vojáků bylo dislokováno v Ugandě, kde se nacházelo strategické letiště v Entebbe vzdálené asi 300 km severovýchodně od Bunii. Tato část sil EU v Ugandě se podílela na nebojových akcích a týlovém zabezpečení jednotek v Ituri. Zbytek příslušníků mise byl zařazen do struktur operačního velitelství v Paříži. Operace Artemis nevyužívala mechanismu Berlín plus (spolupráce mezi NATO a EU). V případě kritické situace byly připraveny posily ze strany Francie (1000 osob s leteckou podporu zahrnující bojové letouny Mirage na základnách v Entebbe a Ndjamena).³⁶

---

³⁵ Euractiv, *Bezpečnost a spravedlnost* [online]. 1. vyd. Atlantic Council of the United States: Transatlantic Transformation: Building a NATO-EU Security Architecture (EN), 2007 [cit.20. září 2008]. Dostupný z WWW:<<http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/evropsk-unie-a-nato>>

³⁶ Euractiv, *Bezpečnost a spravedlnost* [online]. 1. vyd. Atlantic Council of the United States: Transatlantic Transformation: Building a NATO-EU Security Architecture (EN), 2007 [cit.20. září 2008]. Dostupný z WWW:<<http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/evropsk-unie-a-nato>>

V průběhu operace Artemis překročily zasazené síly mandát daný RB OSN. Pro úspěšné plnění operačního úkolu byla rozšířena oblast operace a francouzské jednotky, složené z vojáků cizinecké legie a výsadkářů, prováděly masivní zastrašování nepřátelských milic i mimo město až do vzdálenosti 45 kilometrů, k čemuž využívaly těžkou bojovou techniku. Tvrdý postup sil EU umožnil vyhlásit 8. července 2003 město Bunia městem „beze zbraní“.

1. září 2003 EU oficiálně předala misi nově posíleným kontingentům OSN se silnějším mandátem. Poslední jednotky vojenského kontingentu EU opustily DR Kongo o necelý týden později (6. září) a ze základny Entebbe odletěli poslední vojáci 25. září 2003. Odpovědnost za oblast převzaly přicházející jednotky mise MONUC složených z 4.800 příslušníků ozbrojených sil Bangladéše, Indie, Nepálu, Pákistánu a Uruguaye s předpokládaným navýšením počtu osob na 10.800 osob.

Operace Artemis potvrdila, že Afrika se stala geografickou prioritou v zájmech EU, která se v DR Kongo nadále angažuje pomocí při výcviku místních policejních sil a poskytuje podporu misi MONUC. Na vojenskou misi Artemis navázala policejní výcviková mise EU - EUPOL „Kinshasa“. I přes dosažené dílčí pokroky zůstala situace v DR Kongo velmi nestabilní.

Operace Artemis byla první autonomní misi EU mimo teritorium Evropy. Byla koncipována a realizována v poměrně úzkém mandátu a rozsahu. Trvala pouze 50 dnů. Počet zasazených vojáků byl relativně nízký. Teritoriální působnost byla značně omezená. Z humanitárního hlediska a z pohledu stanovených cílů byla Artemis nesporným krátkodobým úspěchem. V Bunii se podařilo rychle obnovit bezpečnost a pořádek. Do oblasti se vrátilo mnoho uprchlíků – počet obyvatel města se zvýšil ze čtyřiceti tisíc na dvě stě tisíc. Byly znovuotevřeny obchody a trhy. Rovněž humanitární pracovníci mohli vykonávat své poslání. Důležitým faktorem byl také čas, který operace Artemis vytvořila pro rozhodování OSN a přípravu posílení mise MONUC. Na druhou stranu operace Artemis poukázala opětovně na nejcitlivější místa ESDP. Na letiště v Entebbe se kontingent EU přepravil pronajatými ukrajinskými letouny Antonov An-124 Ruslan, neboť jinak než dílčím outsourcingem nemohli Evropané překonat vzdálenost zhruba šesti tisíc kilometrů od Bruselu. Nedostatky byly v oblasti vojenského zpravodajství, komunikačních prostředků a informačních technologiích a nakonec i v inter operabilitě zúčastněných OS.³⁷

---

³⁷ Euractiv, *Bezpečnost a spravedlnost* [online]. 1. vyd. Atlantic Council of the United States: Transatlantic Transformation: Building a NATO-EU Security Architecture (EN), 2007 [cit. 20. září 2008]. dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/evropsk-unic-a-nato>>

Zkušenosti z operace Artemis vytvořily cenné podklady pro další pokrok v budování intervenčních evropských expedičních sil skrze projekt BGs a akcelerovaly vojenské myšlení v rámci ESDP s důsledky na rozvoj potřebných operačních schopností. Naplánování celé akce bylo na nejlepší úrovni. Umlčelo mnoho spekulantů, kteří podceňovali celkovou spolupráci EU s OSN.

4.2.7 Operace Althea

Zahájení operace Althea na území Bosny a Hercegoviny bylo umožněno dosaženými výsledky summitu NATO v Istanbulu v roce 2004. První plány této akce vedly k zajištění bezpečnosti ze strany EU a NATO. Později se však ukázala závažnost celé akce. Ze 7000 vojáků zůstalo v nynější době 2500 vojáků. Byl tak završen proces politicko-vojenských jednání mezi EU a NATO, který směřoval k převzetí vojenské mise SFOR II (Stabilisation Forces) v této zemi. V pořadí již druhá vojenská operace EU byla podpořena rezolucemi RB OSN a rozhodnutími Rady EU. Pro realizaci vojenské mise byly využity mechanismy „Berlín plus“ upravující spolupráci mezi NATO a EU. I po předání mise EU pokračovalo v činnosti velitelství NATO v Sarajevu, které má zodpovědnost za prosazení reformy ozbrojených sil Bosny a Hercegoviny a za dopadení válečných zločinců. Operace Althea není stále ukončena a pokračuje. Je to jedna z několika operací, která se snaží nejen udržet pořádek, ale i zabránit dalším konfliktů do budoucna. Výcvikem vojáků a policejních složek

Vojenský kontingent EU (EUFOR) převzal zodpovědnost za plnění úkolu od vojenského kontingentu NATO (SFOR II), kterému předcházely kontingenty realizující mírovou dohodu z roku 1995 (IFOR, SFOR I). Z hlediska vymezení je operaci Althea možné charakterizovat jako post konfliktní asistenci.

Početní stav SFOR II byl v červnu 2004 redukován na 7.000 vojáků a v tomto počtu zahájila i EU vlastní operaci. Celkem se na operaci podílí 33 zemí, z toho 22 členů EU. Největší podíl na složení vojenského kontingentu má Německo s 1100 vojáky a Velká Británie s 950 vojáky. Z ne členských států mají na misi Althea největší podíl Kanada, Turecko a severoafrické Maroko. Zajímavý je na misi ten aspekt, že se jí účastní i neutrální státy EU: Finsko, Švédsko, Rakousko, Irsko a Švýcarsko.

Velitelství sil EUFOR je dislokováno v Sarajevu. S NATO jsou vedeny pravidelné konzultace, nicméně hlášení o postupu operace jsou předávána operačním velitelem přímo pouze orgánům EU. NATO je informováno cestou PSC a EUMC.

Fungující spolupráce mezi složkami NATO a EU se jeví nejen jako velmi důležitá, ale jako podmiňující, k úspěchu celé operace.³⁸

Althea není čistě vojenskou misí, podle jejího mandátu ji lze definovat jako misi „vojensko-civilní“. Úsilí příslušníků EUFOR je zaměřeno na podporu místních orgánů a mezinárodního společenství v boji proti paralelním politickým strukturám, v boji proti všem, kteří vytvářejí překážku v prosazování reformních změn a demokratických hodnot a v boji proti organizovanému zločinu (všude přítomná korupce, praní špinavých peněz, nelegální obchod se zbraněmi, alkoholem a drogami, neoprávněné mýcení lesů, daňové úniky při obchodování s palivy a surovinami). V průběhu několika let lze předpokládat celkový růst celé země za pomoci EU.

Dlouhodobé politické cíle EU jsou směrem k rozvoji Bosny a Hercegoviny ambiciózní a směřují k budování politicky, ekonomicky a sociálně stabilního a multi etnického státu v souladu s mírovou dohodou z roku 1995. Je důležité, aby byly vytvořeny rovněž mírové sousedské vztahy, umožňující vzájemnou spolupráci na nezvratné cestě země do EU. V oblasti obrany se předpokládá přistoupení země k projektu Partnerství pro mír v rámci NATO. Je nutné si připomenout etnické problémy, které neustále přetrvávají mezi obyvateli.

Operace Althea svým rozsahem výrazně překonává jak operaci Concordia v FYROM, tak Artemis v DRC. Sedm tisíc vojáků dokonale prověřuje schopnosti EU vést operaci středního rozsahu složené z 22 členských a 11 ne členských zemí. Budoucnost mise bude záviset na postupném, naplňování jejích politických a vojenských cílů a schopnosti naplnit její stanovený konečný stav.³⁹

ČR přispěla do operace Althea vojenským kontingentem (v současnosti již čtvrtým), který postupně mění svoji strukturu a početní stav. Na velitelství EUFOR v Sarajevu funguje na nejrůznějších štábních funkcích skupina důstojníků, kteří se podílí především na přípravě a plánování aktivit EUFOR. Na základně Eagle Base v Tuzle je umístěna strážní jednotka (jednotka je složená z příslušníků ozbrojených sil Rakouska a ČR), která zodpovídá za ostrahu základny Velitelství mnohonárodních sil – sever. V roce 2005 byla zasazena v silách EUFOR rovněž vrtulníková jednotka s týmem

---

³⁸ Euractiv, *Bezpečnost a spravedlnost* [online]. 1. vyd. Atlantic Council of the United States: Transatlantic Transformation: Building a NATO-EU Security Architecture (EN), 2007 [cit. 20. září 2008]. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/evropsk-unie-a-nato>>

³⁹ Euractiv, *Bezpečnost a spravedlnost* [online]. 1. vyd. Atlantic Council of the United States: Transatlantic Transformation: Building a NATO-EU Security Architecture (EN), 2007 [cit. 20. září 2008]. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/evropsk-unie-a-nato>>

lékařů. V současnosti je tento vojenský kontingent tvořen 65 příslušníky ozbrojených sil ČR. V průběhu roku 2008, lze předpokládat zapojení dalších nových členských států do vojenských akcí.

4.2.8 Operace EUFOR DR Congo

Rada EU schválila 23. března 2006 koncepci mise EUFOR DR Congo a zahájila její plánování. Jednoznačným cílem mise je přispět k hladkému průběhu voleb, které jsou realizovány poprvé po 41 letech po dlouhém období občanské války v DRC a dvou válečných konfliktech v letech 1996 a 1998. Jednalo se o misi na podporu udržení pořádků v zemi a nahrazení vojenských složek OSN. Vojenský kontingent o velikosti 2000 osob plní úkoly směrem k zajištění bezpečnosti na letišti v Kinshase, zajištění volného pohybu pracovníků mezinárodních organizací a zajištění jejich bezpečnosti v případě propuknutí násilí. Příslušníci EUFOR DR Congo jsou připraveni v případě potřeby tyto pracovníky evakuovat z krizových situací a zajistit ochranu objektů za účelem mise využívaných. Délka mandátu byla ohraničena na dobu 4 měsíců.

Politickým vedením a strategickým řízením byl již standardně pověřen Politický a bezpečnostní výbor. Odpovědnost za přípravu operace převzalo zodpovědnost Německo, které přispívá celkem 780 osobami. Do operace přispívá celkem 13 členských zemí EU a Turecko. Dalším důležitým aspektem je, že při udržování pořádku skvěle fungovala spolupráce mezi NATO a EU v rámci bojové připravenosti.⁴⁰

---

⁴⁰ Euractiv, *Bezpečnost a spravedlnost* [online]. 1. vyd. Atlantic Council of the United States: Transatlantic Transformation: Building a NATO-EU Security Architecture (EN), 2007 [cit. 20. září 2008]. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/evropsk-unie-a-nato>>

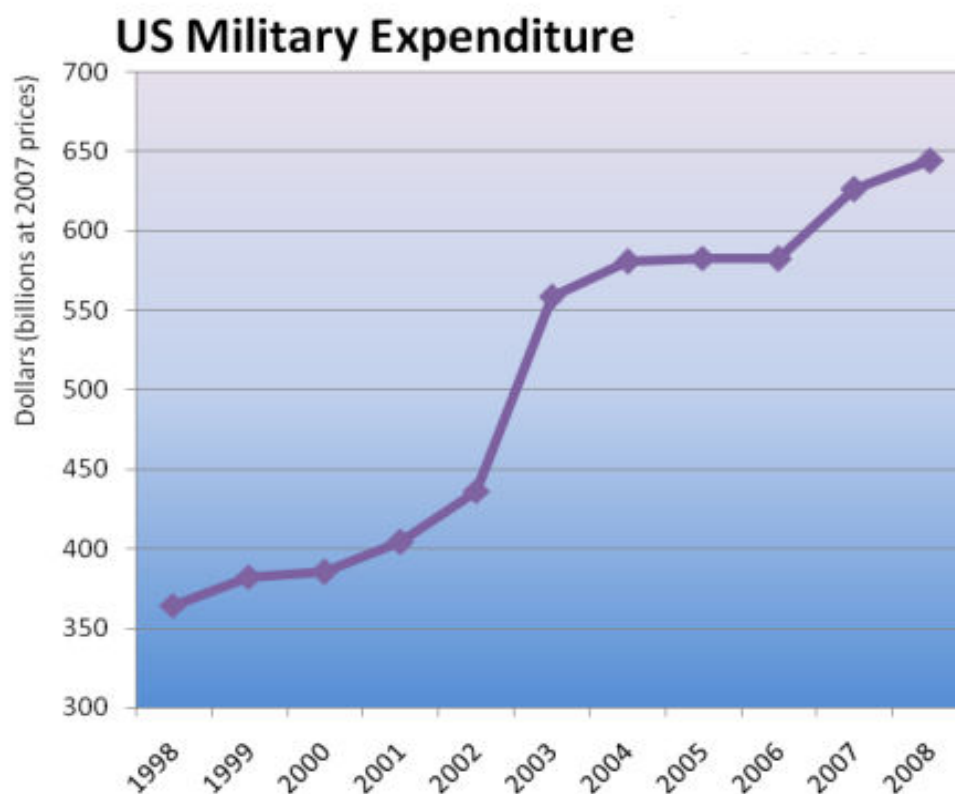
Tab. 1: Srovnání vojenských operací EU

<i>Vojenské operace EU</i>	<i>Concordia</i>	<i>Artemis</i>	<i>Althea</i>	<i>Althea</i>
<i>Doba trvání</i>	18. 3. – 15. 12. 2003	12.6. – 1.9. (6.9./25.9.) 2003	2.12.2004 – dosud	10.7.2006 – dosud
<i>Lokalita</i>	FYROM	DRC	BiH	DRC
<i>Počet účastníků se zemí</i>	27	16	33	14
<i>Z toho členů EU</i>	13	12	22	13
<i>Početní stav</i>	357	2.060	6.656	2.000
<i>Nejsilnější kontingent</i>	Francie 145	Francie 1.679	Německo 1.180	Německo 780
<i>„Framework nation“</i>	Francie	Francie	Pouze na nižších úrovních velení	Německo
<i>Mandát OSN</i>	Rez. RB OSN 1371	Rez. RB OSN 1484	Rez. RB OSN 1551 Rez. RB OSN 1575	Rez. RB OSN 1671
<i>Využití Berlín plus</i>	ano	Ne	ano	ne
<i>Následné/souběžné civilní mise</i>	Proxima	EUSEC EUPOL	EUPM	EUSEC EUPOL MONUC (OSN)
<i>Přibližné finanční náklady hrazené ze společného rozpočtu v mil. EUR</i>	6,2	7,0	71,1	Nezjištěno

4.3 Výdaje na zbrojení

Vzhledem k tomu, že ještě nejsou k dispozici přesné statistiky pro rok 2007, ukažme, kolik vydával který stát na zbrojení v roce 2006 (v miliardách dolarů, v cenách z roku 2005).

Obr. 3: Výdaje na zbrojení za rok 1998-2008⁴¹

USA bezkonkurenčně první, pak velmi dlouho nic, konečně na druhém místě tradiční americký spojenec Velká Británie, v těsném závěsu následována Francií a Čínou. Rusko až na sedmém místě, předstiženo dokonce i Německem.

⁴¹ SIPRI, O., *Celosvětové výdaje na zbrojení: Celkové uskupení sil*, online]. 2007 [cit.04. září 2008]. Dostupný z WWW:<http://www.nezakladnam.cz/cs/748_americke-vydaje-na-zbrojeni-bilance-roku-2007>

Tab. 4: Srovnání vojenských výdajů největších mocností

stát	výdaje	Výdaje na hlavu	podíl (%) na světových výdajích
USA	528,7	1 756	46
Británie	59,2	990	5
Francie	53,1	875	5
Čína	[49,5]	[37]	[4]
Japonsko	43,7	341	4
mezisoučet pěti	734,2		63
Německo	37,0	447	3
Rusko	[34,7]	[244]	[3]
Itálie	29,9	514	3
Saúdská Arábie	29,0	1 152	3
Indie	23,9	21,0	2
mezisoučet deseti	888,7		77
svět celkem	1 158	177	100

USA bezkonkurenčně první, pak velmi dlouho nic, konečně na druhém místě tradiční americký spojenc Velká Británie, v těsném závěsu následována Francií a Čínou. Rusko až na sedmém místě, předstiženo dokonce i Německem.

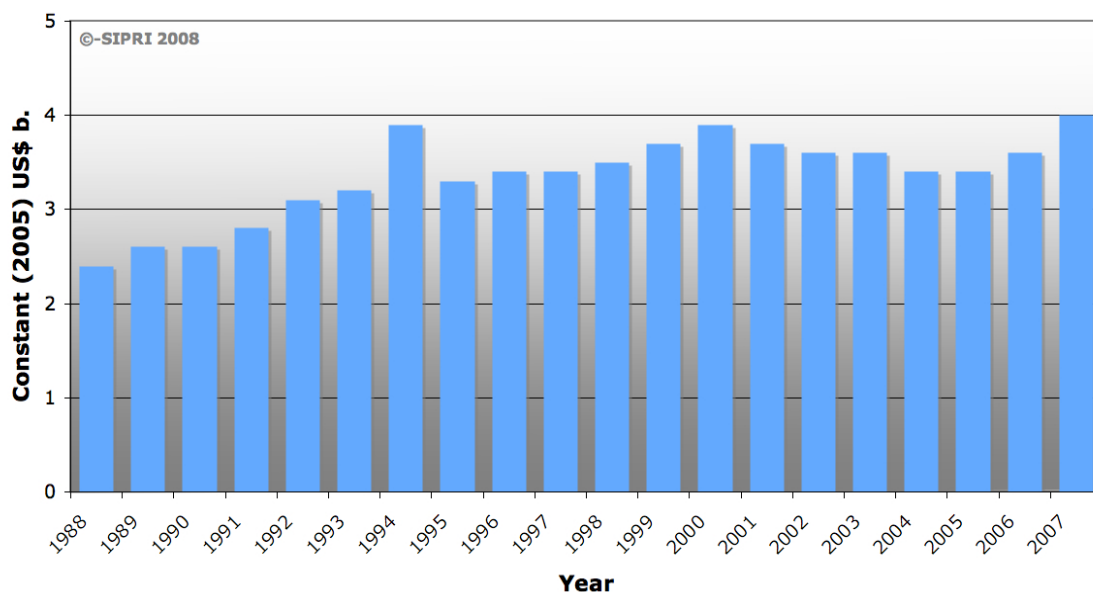
Rozdíl mezi americkým a EU zbrojním rozpočtem byl ve sledovaném období více jak patnáctkrát větší. Obecně platí, že USA a jeho nejbližší spojenci (členské státy NATO, Japonsko, Austrálie, Izrael) tvoří cca 2/3 až 3/4 celosvětových výdajů na zbrojení.

Zajímavá je i struktura amerického vojenského rozpočtu: Spojené státy investují ohromné sumy do jaderných zbraní, což lze stěží vysvětlit „válkou s terorismem“... A na závěr ještě jedno užitečné srovnání: jak konstatuje jeden z nejznámějších současných politologů Fared Zakaria, Spojené státy mají cca 110krát větší výdaje na "obranu" než Írán.⁴²

⁴² SIPRI, O., *Celosvětové výdaje na zbrojení: Celkové uskupení sil*, online]. 2007 [cit.04. září 2008]. Dostupný z WWW:<http://www.nezakladnam.cz/cs/748_americke-vydaje-na-zbrojeni-bilance-roku-2007>

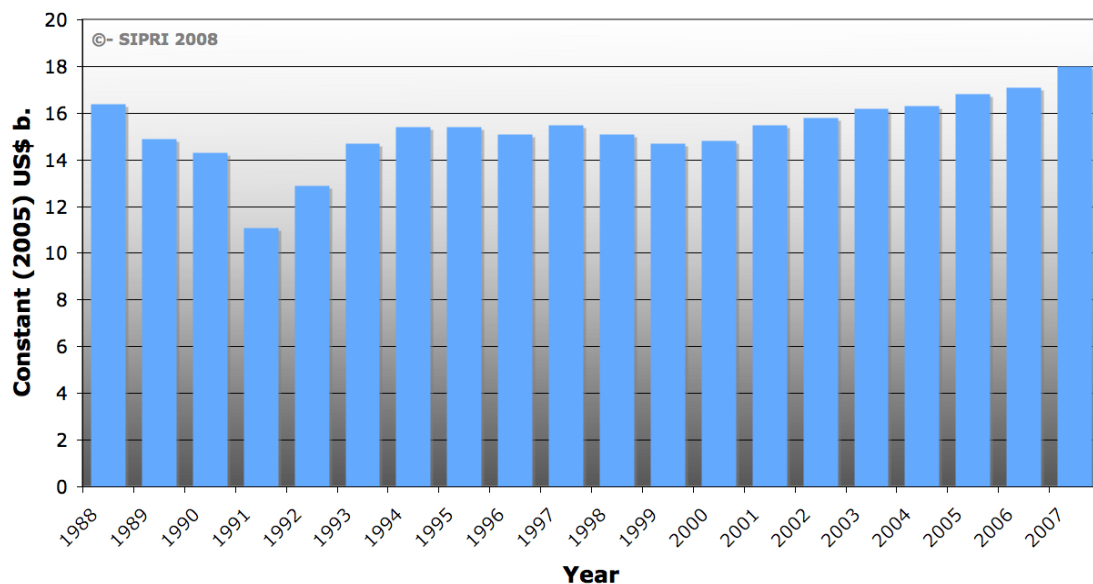
Tab. 5: Military expenditure in Central America⁴³

Military expenditure in Central America, 1988-2007

Tab. 6: Military expenditure in Central Europe⁴⁴

Military expenditure in Central Europe, 1988-2007

⁴³ HENFLOY, W., *Graf vojenských akcí USA*. [online]. 2007 [cit.17. května 2008]. Dostupný z WWW:<http://www.sipri.org/contents/milap/milex/mex_world_graph.html>

⁴⁴ FREEMAN, S., *Graf vojenských výdajů ve střední Evropě*. [online]. 2007 [cit.22. září 2008]. Dostupný z WWW:<http://www.sipri.org/contents/milap/milex/mex_graph_amer_c.html>

Závěr

Bezpečnostní síly Evropské Unie slouží k přímé ochraně celého světa. Rozložení její působnosti nespadá pouze do evropského kontinentu, ale zasahuje po celém světě. Nejen vojenskou silou, ale i celkovou pomocí zasaženým státům. Evropská unie musí disponovat určitou vojenskou složkou, ať už to je z důvodu teroristických útoků či samotného vojenského konfliktu nebo politických převratů. Bezpečnostní síly EU se neustále zdokonalují jak po vojenské stránce tak i po komunikaci s ostatními vojenskými velmocemi.

Důležitým aspektem je celoevropské zapojení vojenských složek ze všech členských států EU.

Je samozřejmé, že zastoupení není rozloženo mezi státy rovnoměrně, ale i malé procento může být rozhodující např. znalost dané země, přírodních podmínek a v dnešní době i náboženských rozdílů.

Jedním z nejdůležitějších faktů je spolupráce vojenských velmocí. EU sice nepatří mezi vojenské mocnosti, ale je velmi těžké hodnotit, kde by a za jakých okolností, měla zasáhnout daná instituce. Vždy se nejedná jen o zájem daného státu, který je v ohrožení, ale i o politický a ekonomický záměr instituce, která nabídne svou pomoc. Výdaje na každou vojenskou akci se vždy liší a to:

- Vzdálenost a dostupnost zasažené lokality
- Nasazení potřebné vojenské techniky
- Množství vojenských osob
- Politická situace dané země

Dle mého názoru jsou bezpochyby důležité vojenské složky EU. Ale pokud by se vyskytl vojenský konflikt na evropském kontinentu, naše první pohledy by směřovaly k USA a NATO. Bezpečnostní síly EU by se zapojily do vojenských misí, ale pouze sporadicky. Spíše by se snažily zajistit pořádek mezi obyvatelstvem a zasažené vlády. Vojenská technika EU je však považována za nejlepší na světě.

Budoucnost přinese bezpečnostním složkám EU další a mnohdy neočekávané problémy, jednoznačným příkladem jsou dnešní piráti u somálských břehů. Některé státy EU se přímo zapojují do boje s moderním pirátstvím. Boj proti organizovaným pirátům je velmi složitý. Piráti pracují v malých, ale výborně organizovaných skupinách a velké válečné lodě jsou proti nim bezbranné. V nejbližší době se chystají opatření v podobě menších obranných člunů s leteckou podporou. Je nutné podotknout, že tento problém není směřován pouze k jedné zemi, ale je to problém celosvětový.

Použitá literatura

Literární zdroje

1. HUNGER, P. *Základy teorie státu a organizace Evropské unie*, Key Publishing, 2007, ISBN 978-80-87071-13-7
2. PLECHANOVÁ, B. *Evropská unie na počátku 21. století : reformní procesy a institucionální změna*: Praha 2006. ISBN 80-246-1154-6
3. FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie, 1. vyd .*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, 743, s. ISBN 80-7325-015-2
4. HLAVATÝ, M. *Evropská unie: Rozšiřování pokračuje* Praha: Delegace Evropské komise v České republice, 2002. ISBN 80-238-8524-3
5. PIKNA, B. *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie*: Praha Linde 2006, ISBN 80-7201-615-6
6. GREGER, P. *Dosažené výsledky reformy Evropské Unie ve světle amsterodamského summitu*, Mezinárodní vztahy - 97/3 ISBN 80-564-1123-6
7. KHOL, R. *Evropská bezpečnostní a obranná identita*, Mezinárodní politika 1997/10
8. MAREŠ, M. *Zbrojní politika Evropské unie*: Brno 2006, ISBN 80-210-4120
9. CHARLES, T. *Historie moderní války*, Mladá Fronta, ISBN 978-80-204-1540-0 EAN 9788020415400
10. HERRING, G. *Amerika `s Longest War: The United Statesnad Vietnam, 1950 - 1975*, Joh Wiley , NEW York 1979
11. THE PETHAGON PAPERS : *The Definitve Defense Department History of United States Decisionmaking on Vietnam - The Senátor Gravel Edition*, Beacon Press , Boston 1972
12. WEGS, R., LADERCH, J. *Evropa po roce 1945*, Vyšehrad, 12.09.2003, ISBN 80-7021-507-0
13. MIKEŠTÍK, A. *Evropská unie od A do Z*, Nakladatel Karolinum 1997, ISBN 80-7184-413-6, EAN 9788071844136
14. RYCHLÍK, J., PERENČEVIČ, K. *Dějiny Chorvatska*, ISBN 9789-80-7106-885
15. SCHAKE, K. *Constructive Duplication: Reducing EU Reliance on US MilitaryAssets*, London: CER, 2002, p. 20.
16. PANFIL, T. *Evropská unie : vše, co bychom měli vědět*: z pol . orig . přel. a upr. Jiří Fidler 2003 , ISBN 80-7200-805-6

Elektronické zdroje

1. BELL, R. *Analýza a úkoly související: s vytvořením Sil rychlé reakce NATO* [online]. 2006 [cit.11. září 2008]. Dostupný z WWW:
<<http://www.nato.int/docu/review/2006/issue3/czech/art4.html>>
2. FREEMAN, S. *Graf vojenských výdajů ve střední Evropě*. [online]. 2007 [cit.22. září 2008]. Dostupný z WWW:
<http://www.sipri.org/contents/milap/milex/mex_graph_amer_c.html>
3. HENFLOY, W. *Graf vojenských akcí USA*. [online]. 2007 [cit.17. května 2008]. Dostupný z WWW:
<http://www.sipri.org/contents/milap/milex/mex_world_graph.html>
4. WILLIAMS, P. *Atlantic Council of the United States: Transatlantic Transformation: Building a NATO-EU Security Architecture (EN)*. [cit.14. května 2008]. Dostupný z WWW:
<<http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/evropsk-unie-a-nato>>
5. SIPRI, O. *Celosvětové výdaje na zbrojení: Celkové uskupení sil*, [online]. 2007 [cit.04. září 2008]. Dostupný z WWW:
<http://www.nezakladnam.cz/cs/748_americke-vydaje-na-zbrojeni-bilance-roku-2007>
6. FREEMAN, S. *Vojenské aktivity ve střední Evropě*. [online]. 2007 [cit.22. září 2008]. Dostupný z WWW:
<<http://www.sipri.org/contents/.html>>
7. SCHMITT, B. *Defence Expenditure: :* [online]. 2007 [cit.16. listopadu 2008]. Dostupný z WWW:
<http://www.epicos.com/WARoot/News/Defence_expenditure.pdf>

Seznam zkratk

COPS - Politický a bezpečnostní výbor
EADS- Společnost vyrábějící letadla-vojenská
EBOP - Evropská bezpečnostní a obranná politika
EHG - Euro Health Group
ESUO - Evropské společenství uhlí a oceli
ESDP - European Security and Defence Policy or
ESDI - European Security and Defence Identity
EU - Evropská unie
EUFOR - European Union Force
HRF - Síly s vysokým stupněm pohotovosti
KFOR - Mise mírových sil
NATO - Severoatlantická aliance (Severoatlantický pakt)
OSN - Organizace Spojených Národů
OCCAR - Mezivládní organizace
OSCE - Objective Structured Clinical Examination
RRF - Reading Reform Foundation
SFOR - The Stabilisation Force
SNS - Společenství nezávislých států
SRN - Spolková republika německo
SSSR - Svaz sovětských socialistických republik
SZBP - Společná zahraniční a bezpečnostní politika
USA - Spojené Státy Americké
ZEU - Západoevropská unie

Abstrakt

GLASER, J. *Bezpečnostní síly Evropské Unie : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií o.p.s., 2009. 56 s. Vedoucí bakalářské práce Ing. Jiří Dušek.

Klíčová slova: hlavní dokumenty EU, bojová uskupení, vojenské mise, výdaje na zbrojení.

Práce se zabývá celkovým rozborem: vývojem, zapojení, zbrojení a spolupráce bezpečnostních sil Evropské unie se světovými organizacemi od jejich vzniku až do současnosti. V práci jsou též uvedeny vojenské akce všech světových organizací od roku 1945-2008. Hlavním aspektem mezinárodní spolupráce mezi vojenskými velmocemi je, kdy a jakým způsobem se zapojit do jednotlivých akcí s co nejvyšším účinkem.

Rozsah působnosti vojenských složek EU, je velmi široký od pomoci zajištění stability vybrané země po politické stránce až po rychlý vojenský zásah. Vojenskou techniku EU lze v současnosti považovat za nejmodernější na světě.

Abstract

GLASER, J. *Safety powers of the European Union : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2008. 56 p.
Supervisor: Ing. Jiří Dušek

Key words: main documents of the EU, battle groups, military missions, expenditure on armament.

The thesis deals with a thorough analysis as follows: the development, the engagement, the armament and the cooperation of the safety forces of the EU with the worldwide organizations since their foundations until the present.

In the thesis there are also presented all military actions of all worldwide organizations in 1945-2008. The main aspect of the international cooperation within military superpowers is how and what way to be involved in individual actions and get the best effect.

The incidence of the EU military forces is very wide, to help ensure the political stability of the countries as well as to get a fast military intervention if necessary. The military forces of the EU can be considered to be the most modern in the world nowadays.